

VI SES I KARLSTAD
13 – 14 OKTOBER

Se sidan 5

Svensk Familjeterapi

Nr 3, 2016 årgång 27
Issn 100-3421
Utges av Svenska Föreningen
för Familjeterapi (SFFT)

Redaktör:

Anita Blom af Ekenstam,

Redaktör/layout:

Mårten af Ekenstam

Adress: Ringvägen 47b,
181 51 Lidingö

Mail: sftred@telia.com

Nästa nummer

kommer ut i december

Manusstopp: 15/11

SFFT:s styrelse

2015 – 2016

ordförande

Charlotta Westberg,

kassör

Ronny Axelsson,

sekreterare

Jörgen Gunnarson,

ledamöter:

Ann-Helene Nilsson

Susan Hanshoff

Lena Lang

Kerstin Lodén Gustafson

Ulrica Holmbom

vetenskaplig

sekreterare

Ingegerd Wirtberg,

www.sfft.se

Föreningens

webbadress:

www.sfft.se

Vi finns på Facebook:

sfft - Svenska föreningen för
familjeterapi

ORDFÖRANDEORD

I skrivande stund har början på slutet av sommaren kommit. Och jag befinner mig i slutet av min semester. Lugn och nedvarvad kan jag konstatera att det som blev gjort blev gjort och det som inte blev gjort blev inte gjort... och än är det lite tid kvar... Och förresten är det snart sommar igen. För tiden går fort numera. Denna flyktiga svenska sommar, som det ljuvligaste lilla smultron. Men innan det blir sommar igen så har vi ju ändå ett helt år framför oss med möjlighet till många intressanta möten och lärdomar både i våra yrken och våra föreningsliv (och våra privatliv så klart, men dem tänkte jag lämna därhän i detta sammanhang). Sfft:s lokalföreningar började redan i våras planera för sina respektive höstprogram och i dem finns mycket intressant att hämta. Vad de olika lokalföreningarna har att erbjuda läggs upp på vår hemsida allt eftersom. Och det är alltid roligt när medlemmar från olika lokalföreningar besöker varandras evenemang. Det finns alltså anledning att kika lite på vad som händer även i de andra lokalföreningarna, inte bara sin egen.

Vad gäller riksstyrelsens arbete så har även vi varit på semester men nu är det snart dags för Skype- och livemöten igen. Vi kommer närmast att välja årets familjeterapeut, och vem det blir presenteras på årets vetenskapliga symposium. Om du har tankar eller synpunkter om frågor som rör vår förening och synliggörandet av familjeterapi så lämna dem gärna till oss i styrelsen eller till din lokala föreningsrepresentant. Den 13-14 oktober går årets vetenskapliga symposium av stapeln i Karlstad, med temat "Barn utsatta för våld - Vad vet vi och vad gör vi?" Mycket spännande innehåll! Anmälan görs via vår hemsida. Och på torsdagen den 13/10 kommer sfft:s årsmöte att äga rum, kl 11.30-12.30 i samma lokaler som symposiet. Sfft bjuder närvarande medlemmar på lunchmacka med dricka till. Anmälan till årsmötet (med hänsyn till antalet mackor) görs i anmälan till symposiet.

Ja, det var nog allt för denna skrivande stund och jag återgår till mina semester-smultron ett tag till... men hälsar den annalkande hösten välkommen!

Charlotta Westberg

Sommaren är snart över. Vi är på väg mot höst. Illustration: Rosanne Macke Alström

Hur är läget inom socialtjänsten?

Nästa nummer av SFT ska handla om socialtjänsten. Vi behöver din hjälp för att förstå hur det ser ut runt om i landet. Vi vill att du hör av dig till oss så vi kan göra ett bra och informativt nummer av SFT till vintern. Vi har några frågor som kan ge en avstamp i det arbetet. Är det någon av frågorna som du kan besvara eller har du någon helt annan vinkel på ärendet. Hör av dig.

sftred@telia.com är den bästa kanalen in till oss.

Vi hörs.

Mårten och Anita

Bedömer du att arbetsresultat, säkerhet och gott bemötande av människor är i fara?
Vad anser du kommunerna bör förändra för att förbättra eller kanske till och med rädda socialtjänsten?

Hur ofta känner du dig pressad/hotad?

Kan du säga vad du tycker till klienter/kollegor/chefer?

Hur ofta funderar du på att sluta eller byta jobb?

Pågår det något samtal om vad organisationen tänker är bra socialt arbete?

Vad får du för budskap om vad du behöver göra för att anses vara en värdefull medarbetare?

Om byråkratin och klientens bästa kolliderar – vet du vad som händer med dig om du prioriterar klienten?

Som sagt:

sftred@telia.com

Medlem i Sveriges Familjeterapi Förening - SFFT blir du automatiskt genom att gå med i en regional förening. Alla föreningarna finns presenterade på SFFT:s hemsida, www.sfft.se, under rubriken regioner. Här följer också en lista på kontaktpersoner för de olika regionala föreningarna.

Norr: Liz Bertholdsson, liz.kjell@tele2.se

Mitt-Sverige: www.ffmitt.com Johanna Öhrnell johannaohrnell@gmail.com

Telefon arb: 063-150 250

Dalarna: Ulla Hedman ulla.hedman@existensia.se

Värmland: Lennart Björk, Ö Torggatan 19, 652 24 Karlstad

Telefon: 0541-88025 networker@live.se

Västra Sverige: Ilze Norman ilze.norman@alingsas.se

Telefon: 0322-15401, 0733-963300

Södra Sverige: Ulf Korman ulfkorman@comhem.se

FTF-Sydost: Eva Sjökvist eva.sjokvist@vaxjo.se

Famös, mellersta och östra Sverige: www.famos.se Håkan Pettersson khpettersson@gmail.com

Stockholm: Susan Hanshoff susan.hanshoff@telia.com

Åland: Crister Eriksson cristere@aland.net

Det är till din regionala förening du vänder dig med namn- och adressändringar.

Det skulle vara Norrköping

I juni 2016 skulle jag och mina kollegor åka till den Nordiska nätverkskonferensen "Respecting otherness in Networks of Relationships". Besvikelsen var stor när vi fick beskedet att konferensen blivit inställd på grund av för få deltagare. Men det dröjde inte lång tid innan ett mail från nätverkslaget i Norrköping – Goda möten (Erik, Maria, Björn och Karin) kom med en inbjudan till en träff samma datum i juni. Tanken var att träffas och dela med sig av sina erfarenheter och tankar kring nätverksarbete och öppna samtal. Helgen var redan streckad i almanackan och istället för de bokade flygbiljetterna till norra Finland blev det till att skriva ut SJ- biljetter till Norrköping.

Ett par månader senare är det dags. Sitter på tåget och bestämmer mig för att njuta av en helg utan prestation, höga förväntningar på att lära mig massor, har inte ens tänkt att jag ska försöka "nätverka", ett begrepp som idag används kanske ännu mer inom företagsvärlden. Men känslan av att det skulle ha varit Rovaniemi finns där. Förväntningarna inför helgen i Norrköping ser lite annorlunda ut än de förväntningar som fanns inför den planerade Nätverkskonferensen i Finland. Ändå en känsla av att det är så stort och fint att en grupp i Norrköping axlar ansvaret att bjuda in alla till deras arena för att samskapa tillsammans en helg.

Så här i efterhand förstår jag efter att ha lyssnat på Nora Bateson att detta måste vara ett läroboksexempel på "Living is learning". Erik, Maria, Björn och Karin har helt enkelt bestämt sig att anpassa sig efter sammanhanget, omständigheterna och utifrån detta nya perspektiv ta sig vidare och tillsammans med andra lära och växa. När förutsätt-

ningarna ändras. Den tänkta planeringen blir inte av så väljer dom att istället se möjligheter. Vad kan man göra istället? Finns det alternativ? Är det möjligt? Vad kan vi erbjuda?

Jag tänker att jag bara ska njuta av en helg i Norrköping utan krav tillsammans med mig själv... i mig själv. Redan efter de första 10 minuterna i den trevliga hemgården så väcks min nyfikenhet. Finns det något tydligt program? Maria, Erik, Björn och Karin verkar så lugna, avslappnade och öppna. Jag smittas genast av denna stämning och börjar nyfiken betrakta de andra som sitter i ringen. De är människor från Israel, Norge, Danmark, Tyskland, USA som samlats för att tillsammans prata om och dela med sig av erfarenheter gällande nätverksarbete. Men det blir så mycket mer och större.

Min upplevelse under dessa tre dagar blir att det på ett sätt är så enkelt och samtidigt så svårt det vi pratar om och delar. För handlar det inte egentligen om att vara människa, att vara äkta tillsammans med den andre och våga anpassa sig, skava sig mot, förändras i takt med tiden och miljön.

Vid ett tillfälle kommer jag på mig själv med att tänka hur skulle detta sammanhang upplevas av en person som plötsligt dimper ner mitt i ringen i Hemgården, utan någon förförståelse eller kunskap kring vilka vi är och vad vi står för. Jag kan inte låta bli att tänka att det skulle vara svårt, kanske verka obegripligt eller till och med konstigt. Och samtidigt så är min övertygelse att om den personen oavsett om det handlat om en vetenskapsman, snickare eller präst skulle ha förstått precis allt om hon/han hade varit med från början och varit med i processen. Att se sig själv som en

del av sitt sammanhang. Uppleva den frihet som uppstår när jag kan vara mig själv fullt ut tillsammans med andra utan förväntningar, krav på motprestation eller begränsningar är stort. Min känsla av berördhet finns där under hela helgen men blir extra stark när Nora berättar som sin far som med ett så oförstört, naket nyfiket utforskande frågar mannen som försöker råna honom under en bilfärd i USA att "Hur hamnade du egentligen i den här situationen?" Viljan av att förstå sin omvärld som är så stark. Önskan om att verkligen se den människa som finns framför oss. Det kan ju aldrig översättas i en manual eller tränas in som en teknik, utan det är något som vi måste lära oss själva och tillsammans.

Under en paus tar jag en promenad över en bro, det sitter hänslås fastsatta med hjärtan och namn ditmålade. Mina tankar går till Venedig dit jag ska resa om två dagar. Är det inte på broarna i Venedig som kära par sätter dit sina hänslås? Gör man så även i Norrköping. Plötsligt blir staden så mycket mer exotisk. Det vilar en känsla av evighet över dessa lås, en tro och ett hopp om att kärleken ska vara beständig. Samtidigt denna paradox att ingenting är beständigt och utmaningen som finns för oss människor att kunna vara så öppna och föränderliga att vi som den stora gamla eken anpassar vårt växande utifrån vinden, vart näringen finns och hur vi kan bidra till andra runt oss med vår existens.

Tack Erik, Maria, Björn och Karin för att ni gjorde denna fantastiska helg möjlig! Och det skulle inte ha varit Rovaniemi. Det skulle vara Norrköping.

Linda Strömberg
Öppenvårdsteamet i Salem

SVENSKA FÖRENINGEN FÖR FAMILJETERAPI
anordnar Vetenskapligt Symposium i Karlstad 13-14 oktober 2016

BARN UTSATTA FÖR VÅLD

Vad vet vi och vad gör vi?

TORSDAG
13 OKTOBER
13.00-17.00

Insatser för våldsutsatta barn och föräldrar
Erfarenheter och reflektioner från aktuell forskning

Kjerstin Almqvist
Adj. professor i medicinsk psykologi,
leg. psykolog och leg. psykoterapeut

Ulf Axberg
Leg. psykolog, leg. psykoterapeut, fil.dr,
lektor vid Institutionen för Psykologi vid Göteborgs universitet

Kaffepaus under eftermiddagen

Efter dagens föreläsning besök på **SANDGRUND LARS LERIN KONSTHALL**

Konferensmiddag

FREDAG
14 OKTOBER
08.30-12.00

Förebygga våld mot barn
Tre experimentella fallstudier av metoden Tryggare barn

Anna Mautner
Leg. psykolog, utvecklare på Magelungen i Stockholm

Små barns erfarenhet av att gå i behandling och deras berättelser om sin våldsutsatta förälder
Intervjustudier med barn som varit exponerade för våld i sin familj

Karin Pernebo
Leg. psykolog, leg. psykoterapeut,
doktorand i psykologi vid Linnéuniversitetet

Barns umgänge med våldsutövande fäder
Behov, rättigheter och vilja

Anna Forsell
Socionom och doktorand i socialt arbete vid Örebro universitet,
med disputation planerad till maj 2016

Information om
kostnad, boende och
hur du anmäler dig
hittar du på:

www.sfft.se

Varmt välkommen
med din anmälan!

SYMPOSIET GENOMFÖRS I SAMARBETE MED:

Länsstyrelsen
Värmland

KARLSTADS KOMMUN

Välkomna!

SFFT:s årsmöte kommer att ske den 13/10 kl 11.30–12.30 i lokal i anslutning till symposiet. Deltagande medlemmar bjuds på lunchmacka.

Både familjeterapeut och analytiker

Hur går det ihop?

För ett drygt år sedan stötte jag – Anita Blom af Ekenstam – ihop med Björn Wrangsjö (barn- och ungdomspsykiater, psykoanalytiker, lärare och handledare) när han klev ut ur handledningsrummet för en paus. Jag blev nyfiken på vad han – som varit i svängen så många år och inom så många områden – tänker om det som pågår där ute i verksamheterna. Dessutom är han en analytiker som också rör sig i den

familjeterapeutiska världen, hur får han ihop det? Sedan träffade jag familjeterapikollegan Ulrik Hansson Molin (socionom, leg psykoterapeut, familjeterapeut) som precis bestämt att utforska psykoanalysen lite närmare. Hur tänker han om hur det ska gå ihop med hans tidigare skolning? Det slutade med att jag bjöd in Björn och Ulrik till ett mailsamtal som långsamt utvecklats under året som gått.

Hej Björn och Ulrik!

Så hur får ni det att gå ihop? Ordet är fritt, jag är gärna med på ett hörn, lyssnande om inte annat.

Hälsningar

Anita Blom af Ekenstam

Hej Anita och Ulrik

På 80-talet hade jag tre arbetsplatser. På Tumba PBU ledde jag bland annat internutbildningen i familjeterapi, framför allt strukturell sådan, jag hade mina analysander på en annan mottagning.

På en tredje hade jag patienter i kroppsorienterad terapi. Kamraterna frågande hur detta gick ihop. Hur då "gick ihop" undrade jag. Det går inte ihop. Olika religioner går inte heller ihop (utom i mystiken förstås). Det är olika sätt att tänka och förstå, olika ramar och regler för interventioner. Det finns inget "rätt" bara olika sätt att konstruera verkligheten. Om det finns motsättningar, kan de till en del bero på att allt teoretiserande, liksom alla ord alltid är reduktionistiska. Det jag skriver är naturligtvis inte "sant" utan mitt sätt att se på saken

Vänliga hälsningar Björn

Hej Björn och Anita,

Ursäkta att det tagit mig tid att svara på detta goda och roliga initiativ! Jag har befunnit mig i en slags slutspurt inför sommarledigheterna och inte "fått ihop det". På tal om att få ihop det så har jag tänkt att min i grunden systemiska referensram tillsammans med nyfikenhet eller kanske snarare ett sökande, har

lett mig till att efter sommaren påbörja utbildningen till psykoanalytiker. När jag kom i kontakt med familjeterapi i slutet av 80-talet förstod jag ganska snart att psykoanalysen i många familjeterapeuters ögon betraktades som den gamla rigida föräldern med en förstelnad människosyn som man bara måste göra upp-ror mot. Det verkar vara ett återkommande tema bland andra terapeutiska inriktningar och psykologiska skolor att ta spjörn mot psykoanalysen. Jag föll själv in i det tills jag drygt ett decennium senare bestämde mig för att gå psykoterapiutbildningen på den psykodynamiska högkyrkan Psykoterapiinstitutet. Där hände det något som jag ska fullfölja i nästa mail (då min konfident nu är på väg in i rummet). Jag återkommer, men nu har vi i alla fall kontakt!

Mvh/Ulrik

Hej Ulrik

Tack för Dina reflektioner – då hörs vi framöver

Trevlig sommar, Björn

Hej igen,

Jag lämnade er med något av en "cliffhanger" i förra veckan och tänkte att jag ändå ska fullfölja det jag påbörjat. Det handlar om att få ihop det.

Väl på Psykoterapiinstitutet så tycker jag att mycket av den förförståelse jag hade inte stämde och att den, om jag får säga så, ignorans som en del av mina lärare och handledare inom familjeterapi hade förmedlat i förhållande till den psykodynamiska traditionen i allmänhet

och den psykoanalytiska i synnerhet var djupt orättvis. Inte nog med det, jag blev intresserad.

För mig var det inte en fråga om att få ihop det ens från början. Jag inser att det kan ligga en naivitet i det. Men, jag uppfattar det som att min systemiska referensram bidrog till att jag kunde integrera perspektiven. Jag hade saknat ett inre-världs-perspektiv i familjeterapi. Det fann jag förstås inom psykoanalysen. Utan att för den skull begränsa sig till det. Jag upptäckte också att de psykoanalytiska perspektiven inrymmer ett djupt rotat intresse för relationer.

Genom åren har jag förstås insett att psykoterapeutisk integration inte är sömlöst, eller utan konflikter eller hårt arbete. Det kostar på att försöka finna förbindelser och samstämmigheter. Jag skulle definitivt säga att jag får ihop det. Det går att förstå hur olika traditioner utvecklats, det går att inta perspektiv, det går att översätta språk, det går att låta olika perspektiv komplettera varandra för ett bredare eller för den skull djupare synfält. Det som sammanför perspektiven är ett intresse för människan i relation till sin omvärld och hur det påverkar hennes sätt att leva och hennes hälsa. I teorin vill vi räta ut oklarheter, konflikter och dissonanser. I praktiken möts vi ständigt av detta, som en del av människors sätt att leva sina liv, inklusive vårt eget. Terrängen är fylld av ambivalenser som kartan inte kan illustrera. Kanske är det där jag finner störst anledning till möte mellan mitt systemteoretiska och psykoanalytiska intresse. I en till-

varo med ökade krav på tvärsäkerhet kan dessa två perspektiv fånga in denna ambivalens som uppstår i det levda livet. Inte genom att vara en perfekt match, men genom att tillföra ett djupseende i perspektivgivandet.

Jag har befunnit mig i situationer där jag fått försvara det psykoanalytiska perspektivet mot familjeterapeuter, det familjeterapeutiska perspektivet mot kognitiva beteendeterapeuter och – jo det är sant, de kognitiva och beteendeoriktade perspektiven mot psykodynamiker. För att nu inte framstå som mannen utan egenskaper, så vill jag hävda att jag i mitt kliniska arbete har nytta av alla tre traditioner. Återigen är det praktiken som får foga samman.

En kollega suckade vid ett tillfälle och utbrast; –"Måste man studera i 30 år för att hålla på med det här....?". Svaret är förstås nej, det måste man inte. Men, jag undrar om det kan vara så att integration är mödosamt och krävande om det inte ska bygga på alltför stora förenklingar. De flesta psykoterapeuter jag känner är integrativa i bemärkelsen att de har olika utbildningar och intressen som de fogar samman i sin praktiska yrkesverksamhet och mötet med den andre. Så, att få det att gå ihop är kanske frågan om just att ägna sig åt det trots möda och stort besvär. Jag ska testa det nu, genom att gå in i psykoanalytikerutbildningen. Prova min hittillsvarande kunskap och inriktning mot fem års studier i psykanalys. Då får jag återigen möjlighet att pröva mina kartor mot en specifik teoretisk tradition.

Tack så länge!

/Ulrik

Hej Ulrik och Björn

Jag har läst era reflektioner om att få ihop eller inte få ihop, integrera eller komplettera. Vad jag förstår uppstår inga motsättningar för er i det praktiska arbetet. Jag undrar varför det finns en sådan misstänksamhet mellan de olika synsätten, det låter så enkelt och på alla sätt berikande när ni beskriver. Varför tänker inte alla så? En annan fundering jag har och som vore intressant att få era

tankar om är inom vilka områden det ena och det andra tänket passar bäst. Finns det något i ramarna som avgör och finns det någon sorts hierarki som ställer till det, anses något finare än det andra? Hur påverkar det handledningsjobbet Björn?

Sedan fastnade jag för ett resonemang i din text Ulrik som jag skulle önska att du utvecklade lite mer

"Det som sammanför perspektiven är ett intresse för människan i relation till sin omvärld och hur det påverka hennes sätt att leva och hennes hälsa. I teorin vill vi räta ut oklarheter, konflikter och dissonanser. I praktiken möts vi ständigt av detta, som en del av människors sätt att leva sina liv, inklusive vårt eget. Terrängen är fylld av ambivalenser som kartan inte kan illustrera. Kanske är det där jag finner störst anledning till möte mellan mitt systemteoretiska och psykoanalytiska intresse. I en tillvaro med ökade krav på tvärsäkerhet kan dessa två perspektiv fånga in denna ambivalens som uppstår i det levda livet. Inte genom att vara en perfekt match, men genom att tillföra ett djupseende i perspektivgivandet"

Med hopp om att ni har tid för lite mer resonering i sommarlivet
Hälsningar Anita

Hej på Er,

Och tack Anita för din återskickning. Letade i min jobbmail och upptäckte att jag tappat bort originalmejlet under semestertiderna. Jag ska tänka på din fråga några dagar och återkomma med mina funderingar.

Med vänlig hälsning Ulrik Hansson Molin

Tack!

Hör av mig efter helgen/Björn

Hej igen Anita

(Dina frågor) "Jag undrar varför det finns en sådan misstänksamhet mellan de olika synsätten, det låter så enkelt och på alla sätt berikande. Varför tänker inte alla så? En annan fundering jag har och som vore intressant att höra dina tankar

om, är inom vilka områden det ena och det andra tänket passar bäst. Finns det något i ramarna som avgör och finns det någon sorts hierarki som ställer till det, anses något finare än det andra? Hur påverkar det till exempel handledningsjobbet?"

Dina frågor föranleder följande "utläggningar" och reflektioner.

När jag försöker att översiktligt beskriva den del av mitt yrkesliv som handlat om psykoterapiområdet har det varit naturligt att använda socialantropologin som metafor.

Jag har sökt mig till en viss psykoterapeutisk kultur som intresserat mig, har fått preliminärt uppehållstillstånd genom att bli antagen till en utbildning – socialisering – för att lära mig "hur det går till" i denna kultur, ritualer, tanke- och umgängesformer och tabun. När jag blivit godkänd på utbildningen, seminarier, handledning och ev. uppsats har jag fått utbildningsbevis, det vill säga permanent uppehållstillstånd. Som god medborgare lever jag då några år i denna kultur och fördjupar min kännedom av den via kliniskt arbete, vidare i verksamhet som handledare/lärare eventuellt fortbildning till det. Så småningom har det visat sig att jag blivit nyfiken på någon annan kultur vilket fått mig att söka preliminärt uppehållstillstånd i denna kultur genom att anmäla mig till en utbildning. På så vis har jag undan för undan etablerat medborgarskapi ett antal kulturer: grupperapi, barn- och ungdomspsykoterapi, psykoanalys, kroppsorienterad psykoterapi, familjeterapi och musikterapi. Resultatet av denna process har visat sig ofta bli ett skriftligt arbete som till exempel en bok, ibland också en forskningsrapport. Numera "reser" jag mellan mina "boningar" i dessa olika kulturer, tillbringar lite olika mycket tid i dem men har inte övergett någon. Har dessutom förvärvat ytterligare viss begränsad "kulturkompetens" i EMDR, Ego-state terapi, Internal family systems therapy och Life span integration.

Är någon kultur "finare", har högre status än någon annan? Tja, det beror på tidsandan och vem som har tolkningsfö-

retråde. Rangordningen varierar precis som den gör mellan olika yrkeskategorier. Yrkesutbildningarna längd har viss men inte avgörande betydelse.

Jag har inte kunnat undgå att notera att medborgarna i dessa kulturer stått på olika god fot med de andra kulturerna och att dessa relationer har varierat över tid. På 70-talet tyckte individualterapeuterna att familjeterapeuterna var ytliga (och försummade barnen), familjeterapeuterna tyckte individualterapeuterna var inskränkta (och försummade barnen). Psykoanalytikerna tyckte att alla andra var okunniga om själslivets djup. Samtliga terapeuter, framför allt individualterapeuterna tyckte att kroppsorienterade terapeuterna begick rambrott genom att ta i sina patienter. Alla tyckte att beteendeterapeuterna var mekanistiska. Alla utom beteendeterapeuterna hade en viss misstänksamhet till kvantitativ forskning. Alla terapeuter sammantaget tyckte att Primalterapi var ytterst tveksam.

Kanske ligger det i sakens natur att om man ska bli en bra terapeut, oavsett inriktning måste man tro ganska helhjärtat på sin metod, naturligtvis inte urskiljningslöst, men ändå. En viss "metodnationalism" blir då naturlig. När man stöter på en vana, en ritual i en annan terapeutisk "kultur" är steget från "så går det inte till hos oss" (av det ena eller andra skälet) till "det där måste vara fel", så kan man inte göra (för så gör inte vi).

Vi känner till denna dynamik från relationen mellan de stora religionerna, övriga jämförelser obeaktade. Dessa har den stora fördelen att de kan förenas i mystiken (om de vill). Det kan de psykoterapeutiska skolorna inte. Man har ännu så länge inte ställt några oavvisliga krav på att mystiken ska evidensbaseras i motsats till de psykoterapeutiska metoderna. Dessvärre är det ouppnåeligt för de "små" terapiformerna. Ingen bryr sig om att forska på dem. Tillräckligt stora forskningsanslag för att genomföra tillräckligt stora och många kontrollerade, randomiserade studier ges bara till de "stora" metoderna som fortsätter att spotta ut replikationsstudier som, för vilken gång i ordningen, visar hur verksamma de är. De "små" metoderna är nästan lika chanslösa vad gäller forsknings/utvecklingsresurser som

lanthandlarna är gentemot ICA, COOP och LIDL.

Beträffande handledning: Jag försöker göra mig förstådd på det språk den handledda/handledningsgruppen bäst förstår, med små utvikningar kring ett eller annat begrepp som jag tycker har något att tillföra i förståelsen av de processer vi undersöker tillsammans

Vänliga hälsningar på det nya året, Björn

Hej Anita och Björn,

Tiden går och det är inte helt enkelt att formulera sig kring den här frågan när jag befinner mig mitt i en rörelse. Hur får jag ihop det?

Anita, du ber mig utveckla mitt resonemang kring "Det som sammanför perspektiven (.....) ambivalenser (...)". Det ska jag, men då vill jag börja med att förtydliga mig på en punkt. Det finns fullt av motsättningar även i det praktiska arbetet som psykoterapeut, liksom i teorin och i våra levda liv. Det är inte enkelt eller fritt från konflikter. Däremot har jag en övertygelse om att det i praktiken bör finnas en strävan mot integration av kunskap och erfarenhet. Ungefär som med förståelse av den andre, vi ska inte ge upp att försöka.

En fråga som Björn diskuterar är varför vi söker oss till en viss psykoterapeutisk skolbildning. Det finns flera tänkbara svar på den frågan. I grunden behöver vi väl en trygg bas att utgå ifrån som kan skänka oss en tillräcklig säkerhet i vårt utövande och dessutom en tillhörighet i ett sammanhang av andra som har liknande utgångspunkter och praxis. Som också stämmer med våra egna värden och ideal. Det ger en identitet. Vi vill också kunna erbjuda dem vi möter något av nytta och betydelse, som kan vara till hjälp för dem. För många påverkar nog vårt aktuella arbetssammanhang hur vi väljer våra utbildningar och influenser. Kanske har vi en arbetsgivare som stöder en viss metodtradition. Att fördjupa sina kunskaper inom ett område har även potentialen att göra oss till bättre terapeuter. Gott så.

Farorna med att endast stanna kvar på sin bas är att vi blir enögd. Gregory Bateson varnade oss för dormativa principer när vi gör en egenskap till förklaring av sig själv. Jag är familjeterapeut, så därför gör jag som familjeterapeuter gör och därför är jag en familjeterapeut.

Namngivandet av den vi är leder oss till att kalla det vi gör för det som sådana som vi är gör. Ett självförstärkande cirkelresonemang. En annan risk med det kan i förlängningen också vara att vi leder dem vi möter i vår utövning till en Prokrustessäng. Vi anpassar den andre till våra egna förklaringar och metoder. Dessutom tenderar en alltför enögd hållning till att vi agerar ut våra fördomar mot andra psykoterapeutiska riktningar som ett bibehållande av status quo. Vi låter oss helt enkelt inte influeras av andras kunskaper och erfarenheter.

Eftersom de flesta av oss som är verksamma inom psykoterapi och behandling är generalister, vi möter många olika människor med olika problemställningar eller livsomständigheter, så får vi ofta tillfälle att revidera vår egen världsbild. Kanske är vi också verksamma med kollegor som står för andra perspektiv än vårt eget och därmed ges möjligheten att möta andra idéer än våra egna. En av upptäckterna vi då kan göra är att det inte finns EN familjeterapi, EN kbt eller EN pdt. Inte heller EN psykoanalys. Alla dessa betäckningar är ju paraplybegrepp för olika traditioner där utövarna sinsemellan kan tänka och bedriva sitt arbete på ganska olika sätt.

Som generalist kommer jag behöva informera mig om det kunskapsmässiga läget när det gäller metod och bot inom psykoterapi, men också annan grundforskning inom olika områden som rör människan och hennes miljö. Många gånger tar det tid innan nya kunskaper påverkar den direkta metodutvecklingen. Se till exempel anknytnings- och affektforskning som ett halvsekel efter att de börjat formuleras som kunskapsområden när sin fulla blomning i psykoterapeutisk metod idag. Jag behöver också lyssna till och låta mig påverkas av den andres, patientens, upplevelse och värdering av behandlingen. Sist men inte minst, och kanske många gånger framför allt, har jag min egen erfarenhet att lita till. Till denna evidensbaserade treenighet vill jag lägga till möjligheten till analys och reflektion över mitt eget arbete. Det är i dessa egna och med andra förda dialoger som vi har en stor möjlighet "att få ihop det". Det är då vi syntetiserar och skapar förståelse över skolgränserna med fokus på och med likhet med det levda livet.

Jag gillar när du, Björn, rappt svarar ”det gör det inte” på frågan hur det går ihop. För här finns en av motsättningarna. Jag menar inte, med integration, att man smälter samman olika perspektiv. Om jag lånar ett uttryck från Bateson igen så är det snarare en fråga om binokulärt seende. Att låta flera perspektiv samexistera. Som en parallellism. Att jag kan röra mig mellan dem och låta olika perspektiv både befrukta och utmana varandra. Jag bär på så sätt motsättningarna inom mig i mötet med den andre. Det bygger också på att jag är beredd att sätta mig in i dem. En i högsta grad aktiv process. I det levda livet och i relationer med andra blir förmågan till att vara med motsättningar, ambivalenser, viktig och när vi ökar vår förmåga till detta skulle man kunna tala om mognad. På ett teoretiskt plan och i en digital värld kan det vara oförenligheter, men i den analoga och praktiska relationsvärlden är det möjligt.

Så vad har jag då saknat i mina familjeterapeutiska perspektiv som gör att jag intresserar mig för psykoanalytiskt

tänkande? Jag har redan nämnt den inre världen och de processer som har med subjektivitet och meningsskapande att göra. Här finns ett intresse för den inre dynamiken, som har med konflikter och ambivalens att göra. Den psykoanalytiska traditionen har från början också varit upptagen av hur vi blir till dem vi är utifrån både utvecklingsperspektiv och relationer och hur det i cirkulära processer kommer forma både vår inre och yttre värld. För familjeterapeuter finns det många stränder att angöra, från tidiga objektrelationsteoretiker och interpersonalister till intersubjektivister och den relationella traditionen inom psykoanalysen. Många familjeterapeuter med mig har också haft mycket glädje av psykoanalytiska tänkare och forskare som till exempel John Bowlby, Daniel Stern och Peter Fonagy, för att endast beröra några. Bakom dessa finns det många fler att upptäcka. Vi sitter alla på jättars axlar.

I Psychotherapy Networkers (tidigare Family Therapy Networker) jubileumsnummer vid tidningens 25-års jubileum

skrev Jay S. Efran en artikel om psykoterapins utveckling. Det var en personlig betraktelse och ”road novel” av professorn vid Temple University som kom att sammanfatta och ge perspektiv på det psykoterapeutiska landskapet. Förutom egen klinisk praktik så har han undervisat blivande terapeuter under lång tid. Han avslutade sin expose med att sammanfatta hur han tänker kring vad som är viktigast för studenterna att bemästra (fritt översatt ur minnet): ”Numera lär jag mina studenter att sitta bekvämt, lyssna noga, tänka kreativt och aldrig acceptera den första orsaksförklaringen som den enda sanningen”. Därifrån kan vi gå vidare och arbeta med ”att få ihop det”. Kanske måste integration i psykoterapi ske på en individuell nivå, genom den enskilde psykoterapeuten, istället för en storslagen och total teori. Som en mognadsprocess där vedertagen kunskap och terapeutens (inter-)subjektivitet får reflekteras i arbetet och i mötet med den andre.

/Ulrik

LIFE STAGING

kreativ handledning

arbete med grupper och organisationer utifrån en narrativ och konstnärlig metafor 2 dagars kurs/workshop - två separata kurstillfällen hösten 2016

Life Staging® aktiverar ett annorlunda seende och annorlunda kunskap. Formatet utgår från icke-verbala kommunikation och iscensättning av hela system som sätts i rörelse. De teoretiska referensramarna är systemiska, narrativa och estetiska och formatet ger träning i improvisation, mod och kreativitet och det praktiska utförande av Life Staging®.

Kursen innehåller föreläsningar, övningar och arbete med eget material.

Målgrupp; Handledare, konsulter och professionella som arbetar med grupper och personalutveckling. Samt personer med intresse för kreativa och gestaltande tekniker och personlig utveckling.

Kursledare: Elisabet Wollsen, leg. Psykolog, leg. Psykoterapeut.

Datum; 23–24 september alt. 25–26 november
Fredag; 10.00 –17.00 Fredag; 10.00 –17.00
Lördag; 09.00 –16.00 Lördag; 09.00 –16.00
Kostnad: 4 900 kr + moms/deltagare, faktureras vid anmälan.

Deltagarantal: Minimum åtta för att kursen ska bli av.

Plats: Centralt i Stockholm City

Anmälan: Bindande anmälan via mail till elisabet@lifestaging.se

Information: www.lifestaging.se eller 08–33 71 73

Sista anmälningsdag; 5/9 respektive 1/11

Det Utvidgade Terapirummet

Terapeutisk Praxis | Utbildning | Forskning | Folkbildning

Psykofarmaka – risker och alternativ

**VETENSKAPLIGT SYMPOSIUM den 15 oktober i Göteborg.
Internationell forskning och beprövad erfarenhet om alternativ
till behandling med psykofarmaka.**

De senaste decennierna har både antalet psykiatriska diagnoser och utskrivning av psykofarmaka till barn, unga och vuxna ökat markant, både i Sverige och i resten av västvärlden.

Hur påverkar detta både enskilda människor och samhället i stort?

Allt fler efterfrågar kunskap; både om risker med psykofarmaka och om hur nedtrappning kan gå till. Vi har samlat en internationellt erkänd grupp forskare, kliniker och människor med egen levd erfarenhet för att diskutera denna väsentliga fråga och för att presentera alternativ.

Medverkande:

Birgitta Alakare, psykiater, Finland

Carina Håkansson, leg. psykoterapeut, PhD, Sverige

Jaakko Seikkula, professor och psykolog, Finland

John Read, professor och psykolog, Storbritannien

Olga Runciman, psykolog, Danmark

Robert Whitaker, vetenskapsjournalist, USA

Sami Timimi, professor och barnpsykiater, Storbritannien

Will Hall, doktorand och folkbildare, USA

Volkmar Aderhold, PhD och psykiater, Tyskland

Anmäl
dig senast
15 sept

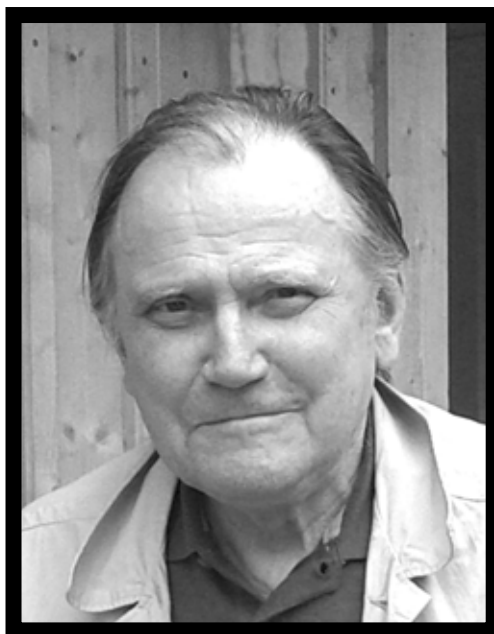
Tid och plats: 15 oktober klockan 9-18 på Folkets Hus i Göteborg

Kostnad: 500 kronor för privatpersoner, 950 kronor exklusive moms för företag/organisationer. Alla presentationer översätts till svenska.

Anmälan senast den **15 september** till info@utvidgaderum.se

Det Utvidgade Terapirummet, Järntorget 4, Göteborg
031- 12 00 60, info@utvidgaderum.se, www.utvidgaderum.se

Géza Pátkai

Géza Pátkai, Stockholm, har avlidit vid 81 års ålder. Hans närmaste är Tünde och Erik med barnen Viktor och Sandra, Roland och Nina med barnen Olivia och Linnea.

Géza föddes i Budapest 1935. Tillsammans med sin Paula flydde han under dramatiska förhållanden till Sverige 1956.

Géza utbildade sig till läkare och specialiserade sig i barn- och ungdomspsykiatri och kom från Ericastiftelsen som överläkare till Hallunda PBU 1974. I området bodde de som flyttat från Norrland och Finland tillsammans med de som flyttat militärjuntans Grekland och Turkiet, från diktaturernas Chile, Argentina och Uruguay, från krigets Libanon och från många andra länder.

Gézas förmåga att möta, förstå och se på problem med nya perspektiv blev livsavgörande för många familjer i svårt utsatta situationer.

Géza var inspirerad av Milton Erickson, Harry Aponte och Salvador Minuchin. Han var den som i Sverige introducerade nätverksinriktade behandlingsmetoder.

Tillsammans med bland andra Miriam Runfors kom han att ansvara för de första familjeterapeutiska utbildningarna i Sverige.

Från 1988 var Géza klinikchef och överläkare på Maria Ungdom. Där bidrog hans gedigna familjeterapeutiska och nätverksinriktade kunskaper till en djupare förståelse för ungdomar med drogproblem.

Géza var paradoxernas och metaforernas mästare. Hans skicklighet och unika förmåga att inspirera och ge hopp kom att få avgörande betydelse för såväl klienter som för oss behandlare. Det var ingen slump att han fick epitet «De utsattas skyddshelgon». Han kunde få människor i sin omgivning att känna sig unika. Han hade modet att stå upp för humanistiska värden, ofta i starkt motstånd.

Gézas kära Paula gick bort våren 2016 och kort efteråt somnade Géza in.

Vi som hade förmånen att arbeta och verka tillsammans med Géza bär med oss oförglömliga kunskaper och erfarenheter.

Monica Brendler, Eva Brick, Allan Linnér, kollegor på före detta Hallunda PBU, och Gunilla Cederberg, vän och kollega

Att arbeta med barn och familjer som varit på flykt

NÄRA 300 ÅHÖRARE antog inbjudan och kom till Dalarnas familjeterapiförenings studiedag med temat "Att möta och arbeta med barn och familjer som varit på flykt". Kjerstin Almqvist var föreläsare. Hon är professor vid avdelningen för psykologi vid Karlstads Universitet. Hennes forskning har huvudsakligen gällt barn som utsatts för våld och fara i olika situationer, deras reaktioner och insatser för dem. Kjerstin har i sitt arbete mött barn, vuxna och familjer som genom sin flykt från krig eller fattigdom fått uppleva svåra umbäranden. Många av dem bär på traumatiska upplevelser att bearbeta, längtan till sitt hemland och oro för kvarvarande närstående men många bär också ett stort hopp om en bättre framtid.

Publiken kom från de flesta samhällsliga verksamheter där man möter människor som varit på flykt. Där fanns personal från socialtjänstens olika verksamheter, personal från migrationsverkets boenden, familjehemsföräldrar, en stor grupp förskolepersonal, familjerådgivare, personal från BUP, skolpersonal, SIS-institutioner och många fler. Temat för dagen ansågs av Socialstyrelsen så angeläget att de i samarbete med Nationellt kompetenscentrum anhöriga, Nka, spelade in föreläsningen på film. Filmen kommer att vara tillgänglig på www.anhorig.se

Dagen hade två huvudteman:

Reaktioner hos barn och familjer på organiserat våld

Att arbeta med transkulturell medvetenhet.

Kjerstin inledde med att prata om traumatiska händelser, definitioner och reaktioner. Hon redogjorde för olika faktorer som påverkar utgången när man utsätts för våld och fara. Sådana faktorer är individuella egenskaper, omgivningens stöd och typ av våld och fara.

Tillit, känsla av att andra anstränger sig och hur man blir mottagen har stor betydelse för hur vi klarar av traumatis-

Kjerstin Almqvist

ka händelser. Vi alla, och särskilt barn, har ett unikt behov av omsorg en stor del av livet. Vår förmåga att lugna ner oss lär vi oss som barn i samspel med någon vuxen. Det är inte en medfödd förmåga. När vi har en etablerad inre föreställning kommer den att hjälpa hela livet.

Föräldrar är en mental sköld för sina barn, det som behövs för att utveckla en trygg bas och att gjuta hopp i sina barn. Den mentala förhoppningen att det ska gå bra är avgörande. Överallt försöker föräldrar bottna i sin egen förtröstan att det ska gå bra. I krigszoner ställer detta mycket höga krav på föräldrar. Den verkliga situationen, föräldrarnas faktiska förmåga att skydda sitt barn från fara och föräldrarnas förmåga att tro på den egna förmågan att skydda sitt barn och att tro på framtiden har stor betydelse för hur föräldrar kan vara en mental sköld för sina barn. För det är på tilltron som förmågan att lugna och trösta vilar.

Kjerstin Almqvist menar att barn som kommer från krig och flytt oftast inte är traumatiserade utan drabbade av posttraumatiskt stressyndrom, PTSD. Små barn lär sig snabbt att de inte kan dela sin oro med föräldrarna. Barnen behöver de vuxnas lyssnande förmåga. Föräldrarna blir omgående alltför oroliga vilket gör att barnen låter bli att dela sin oro med dem. Barnen behöver fler än föräldrarna som förmår prata med dem i "normaliserande termer".

Barn vars föräldrar är svårt traumatiserade uppvisar i många fall symtom på psykisk ohälsa även om de själva levit relativt skyddade, då de inte får den omsorg de behöver. Tiden har en avgörande betydelse. De flesta som inte är psykiskt traumatiserade klarar första året som asylsökande relativt väl. Ju längre tiden går därefter och de fortfarande är kvar i asylprocessen, desto svårare psykisk ohälsa hos såväl föräldrar som barn. Om barnet får gå i skola och ha möjlighet till kamratkontakter kan många klara sig bättre trots att föräldrarnas psykiska hälsa försämras.

Kjerstin påtalar att trots det viktiga med normalisering, som skolgång får det inte bli en alltför stor förväntan på barn med PTSD. Så länge som skräcken styr är nyfikenhet och inlärningsförmåga helt släckt. Man har fullt upp med att överleva.

Vad kan hjälpa barnen?

Kjerstin ger oss en rad exempel på vad som kan hjälpa barnen. Här återges några av dessa punkter. Det är viktigt med trygghet, säkerhet och rutiner t.ex. skolgång, närvaro på arbetet, trygga varaktiga relationer och att barnen är skyddade. Annat kan vara att sätta ord på upplevelsen, få tillgång till begrepp som gör att man kan förstå och hantera. Att orka tänka på eller konfronteras med det man utsatts för samtidigt som man har stöd så man känner sig trygg. Det kan vara hjälpsamt att delta i gruppverksamhet och dela med andra, bryta ensamheten och upplevelsen. Det är viktigt att prata med barn om vad man vet, dela kunskap om våld och hur man påverkas av våld (psykoedukativa insatser). Insatser som riktar sig till både barn och föräldrar parallellt har ett stort värde, insatser som stärker lyhörd och trygg föräldraförmåga. Det är betydelsefullt att återskapa en livsberättelse.

Det andra temat för dagen var att arbeta med transkulturell medvetenhet. Kjerstin klargjorde skillnaden på etnici-

Ett paradisi

Foto: Patrik Kärn

JAG BEFINNER MIG PÅ EN PARADISSTRAND på södra Kreta, Grekland.

Här är nästan folktomt fast det är mitt i juli, vattnet är 25 grader och kristallklart. Jag har rest hit för att komma undan en stund – ladda batterierna som det brukar heta – från arbete, kravfyllda tankar och vardagsdisken.

Från min solstol ägnar jag mig åt min favoritsemestersysselsättning, blicka mot horisonten och låta tankarna leva sitt eget liv. Jag spanar efter båtar.

Därute på det libyska havet, kämpar förmodligen människor för sina liv. Överfyllda båtar. Varje vindby kan vara den sista. Den sol som bränner ovanför mitt svalkande parasoll är för dem samma sol. Het och skoningslös. Det hav som svalkar

och renar mitt sinne – jag plaskar runt och gör krumsprång däri som vore jag tonåring igen – samma hav för dem.

Vissa blir burna av havet mot ett – i bästa fall – säkrare liv. Andra drunknar tyst utan en endaste notis. Jag beställer en iskall öl till.

Det börjar blåsa upp rejält på havet.

Jag funderade på ett dopp men blir tveksam. Det var inte länge sedan vi åt. Och det kan vara lite strömt. Det gäller att vara rädd om sig.

Långt borta i horisonten tycks en skugga av en båt skymta, men jag viftar ganska enkelt undan tanken. Jag har läst att det finns vanlig reguljär färjetrafik till Gavdos.

Patrik Kärn

tet, det biologiska arvet, det man inte kan förändra respektive kultur som vår värdeuppsättning som man kan förändra, påverka och förhålla sig till. När vi tar emot människor i vårt land som kommer från helt andra kulturområden är det viktigt att veta ur vilket kulturellt sammanhang människor kommer. Uppfattningar om hur barn ska bete sig, vad som är avvikande, hur föräldrar ska uppfostra sina barn, hur samhällets ansvar ser ut mm varierar i olika kulturer. Ett beteende som fungerar i ett samhälle kan ge svårigheter i ett annat.

Avslutningsvis gav Kjerstin Almqvist oss en inblick i asylprocessen, vad som händer och hur väntan på besked påverkar de människor som varit på flykt och bär på en dröm om ett annat liv. Under denna tid ökar stressen mycket och många

mår dåligt. Detta är en tid som kan ge hopplöshetskänslor och alltfler söker hjälp.

Kjerstin Almqvist gav oss en dag där hennes stora kunskap och erfarenhet hjälper oss att bättre kunna möta de barn och familjer som varit på flykt och kommer i kontakt med våra olika samhällsliga verksamheter.

De PP-bilder som Kjerstin använde sig av vid föreläsningen finns på sftt:s hemsida. Tilläggas kan också att Kjerstin Almqvist blir huvudtalare vid det vetenskapliga symposiet i Karlstad till hösten.

Guðrun Jacobsson
Dalarnas familjeterapiförening

”Leva som föräldrar”, författare Madeleine Cocozza. Gothia fortbildning, 2016.

Madeleine Cocozza kom i våras ut med boken ”Leva som föräldrar” och boken är avsedd att kunna fungera som ett reflektionsverktyg för nyblivna föräldrar. Cocozza skriver inledningsvis ”Möten med vilsna föräldrar födde tanken på att skriva en bok för småbarnsföräldrar som skulle kunna utgöra ett reflektionsverktyg i förebyggande syfte. Föräldrar får ofta kunskap om hur de ska sköta sitt barn fysiskt men lämnas att förstå andra delar av föräldraskapet på egen hand”. Cocozza vill att boken ska vara en kontrast till de senaste årtiondenas myt om det perfekta föräldraskapet och den lyckliga familjen. Hon tar upp olika reflektionsteman som är värda att tänka till kring i föräldraskapet. Hon belyser olika funktioner vi har som föräldrar såväl juridiska som emotionella och praktiska. Hon lyfter olika uppfostringsstilar, hur man blir ett team som föräldrar och vad det innebär, hur man är föräldrar i en familj; hur förhåller man sig till sin ursprungsfamilj när man själv blir förälder? Hon belyser temat att vara föräldrar i ett samhälle och vilka utmaningar det ställer oss inför. Cocozza blandar sina reflektionsverktyg med tydliga och talande familjeexempel

som gör det lätt för läsaren att förstå de dilemman som man som förälder kan hamna i, och som erfaren förälder med två tonårsbarn kan jag mycket väl känna igen flera av de dilemman och utmaningar som Cocozza beskriver.

Boken är liten och lättläst men lyckas förvånansvärt väl att ringa in typiska och betydelsefulla föräldrateman som kan trassla till det i familjelivet om man inte är medveten om dem och tillsammans med sin partner har reflekterat

kring dem. Boken ger således en god möjlighet för nyblivna föräldrar att undvika att falla i fällor som sedan ställer till det i parrelationen och familjelivet. Boken skulle därmed också kunna bidra till att vi par-, och familjeterapeuter blir arbetslösa... nej, det är nog ingen risk men det är gott att det finns någon som Cocozza som vill nyansera den instamuntra bild av föräldraskapet som har ett så starkt fäste i vårt samhälle idag och som för med sig stora krav på föräldraskapet som är nog så krävande och svårbalanserat i sig självt.

Det är lätt hänt med rådgivande och reflektionsbelysande böcker att de får en käck och förenklande syn eller ton på de ämnen de berör. De kan bli lite präktiga. Jag kan stundtals känna av denna ton när jag läser boken, ett föräldraskap är ju både komplext, mångfacetterat och alldeles unikt, men den tonen vägs upp av Cocozzas uppriktiga vilja att vara till stöd och hjälp. Så jag skulle vilja avsluta med att säga att detta är en mycket fin liten systemisk bok som sätter föräldraskapet i ett större sammanhang än ”bara” barns utveckling eller symbiosen förälder-barn, något som så klart borde vara mycket uppskattat i den familjeterapeutiska världen.

Charlotta Westberg
Familjeterapeut

Grundläggande psykoterapiutbildning

med systemisk familjeterapi och relationell inriktning, 45 hp

Högskolan i Gävle startar som uppdragsutbildning en 2-årig grundläggande psykoterapiutbildning, motsvarande Steg 1, med start i januari 2017.

Anmälan senast 1 november 2016.

www.hig.se/uppdragsutbildning

”Kursen har gett mig nya perspektiv, aha-upplevelser, vidgat mina cirklar”
Deltagare i kursen 2014-2016

HÖGSKOLAN
I GÄVLE

Samarbete och dialog i praktiken

Familjeterapiföreningen Norr är glada över att kunna inbjuda till en heldag med **Harlene Anderson**, en av den postmoderna psykoterapins viktigaste förgrundsgestalter

Harlene Anderson, PH D, är en av grundarna av Houston Galveston Institut

Harlene förkroppsligar sin egen tro på lärande som en livslång process och inbjuder, uppmuntrar och utmanar oss att bli frågvisa, kreativa, autentiska och öppna inför de ständigt nya möjligheterna i de människor vi möter och i oss själva

Workshop med Harlene Anderson i Skellefteå måndag den 17 oktober 2016

Mer info finns på www.sfft.se

*Lösningsfokuserade kurser för
människor som arbetar med människor*

Kurser från hösten 2016

- **Allan Wade** Malmö 26-27 sept 2016. Social responses in context. A closer look at applications of response based practice.
- **Supportgrupper vid mobbnings- och kränkningssituationer. Jessica Schmidt och vi på SIKT.** Malmö 10-11 nov. 2 dagar teori, metod och träning i hur man faktiskt gör.
- **Baskurser 3-dagar, lär dig grunderna i lösningsfokus.** Malmö 28-30 sept, 5-7 dec
- **Fördjupningskurs 4 dagar**, för dig som kan en del och vill fördjupa dina kunskaper, i liten grupp. Nästa startar i Malmö 6-7 okt 2016
- ~~**Signs of safety** 5 dagar intensivträning Andrew Turnell i säkerhetsbyggande 27-31 mars 2017 är fulltecknad.~~
- **Signs of safety** 5 dagar intensivträning i säkerhetsbyggande 3-7 april 2017 med Pene Turnell. Det finns några platser kvar.

Mer information och anmälan på kurssidan på www.sikt.nu eller ring 040-579 480

Jag fick en fråga

Det har varit en händelserik och intensiv torsdag. Jag och Carina har haft en dag med studenterna på familjeterapiutbildningen, Ersta Sköndal högskola. Nu har det hunnit bli kväll och jag sitter jag på familjeterapiföreningen i Stockholms systemcafé och lyssnar på när Carina intervjuas om sitt praktiska arbete och sitt forskningsarbete. Samtalsledarna ställer frågor som är kloka och skapar spännande väntan på svar. Svaren kommer och blir till egna små berättelser som lever sitt eget liv ett litet tag tills den blir avbruten av en ny fråga. Inom mig växer lusten att skriva att sätta ord på och beskriva vad praktiskt psykoterapeutiskt arbete är och hur det kan beskrivas ur ett praktiskt, hantverksperspektiv. Ett annat perspektiv skulle kunna vara att se det psykoterapeutiska arbetet mer som människokonst. Ta fasta på det kreativa och inspirerande arbete som psykoterapi är. Jag avbryts i mina tankar av att Anita knackar på min axel. Innan jag hunnit tänka efter svarar jag ja. Hon har just frågat om jag vill skriva något om att skriva vetenskaplig essä för familjeterapitidningen. Sedan dess har jag haft texten i mina tankar och här kommer den nu nedskrivna på detta sätt.

MINA INLEDANDE ORD OCH TANKAR

Som praktiker är vi del av många spännande möten och samtal och tillfällen där det förekommer reflektioner över vad vi gör och hur det kommer sig att valet blev att göra så och inte så. Kanske behöver vi bättre ta oss an konsten att skriva ner våra erfarenheter. Hur tänker vi och hur kan vi formulera det i ord i en text. Vilken grund har besluten som fattas och hur praktiseras den egna kunskapen. Det finns mycket tyst och dold kunskap som behöver förmedlas till andra. En del vill skriva, men hur går det till och hur ska tiden räcka till. Fler frågor; vad kan jag och hur intressant är mina erfarenheter och kunskap för andra att läsa? Talet om vetenskaplighet och evidens kan vara ett hinder för kreativt skrivande och det är inte alla som vill betrakta den beskrivna praktiska kunskap som vetenskaplig text speciellt om man inte håller sig till traditionell forskningstext. Den vetenskapliga traditionen som många av oss lever med bygger på undersökning av ett ämne där vi samlar in och analyserar empiriskt material igenom olika metoder. Man forskar på annat än på sig själv och strävar efter objektivitet.

Vetenskaplig essä är ett forskningsval som ger ett annat perspektiv. Ett alternativ som bygger på att utforska den egna yrkeserfarenheten. Här får det subjektiva en innebörd av saklighet i utforskningen. Med den egna yrkeserfarenheten (praxisnära forskning) som utgångspunkt får forskaren klä på sig både rollen som forskare och forskningsobjekt. Den vetenskapliga essän tar fasta på den egna levda erfarenheten i texten. Textens syfte är att fördjupa, ifrågasätta och utveckla det egenupplevda med hjälp av andras erfarenheter. Det subjektiva perspektivet utvecklas mot det mer allmänna med hjälp av reflektioner i samtal med olika teorier utan att för den skull tappa det personliga och unika som är författarens, forskarens röst. Essä formen i vetenskaplig form ställer stora krav på språket för att det pendlar mellan olika former, det berättande och gestaltande, det personligt reflekterande och den reflektion och det utforskande som sker i förhållande till andras erfarenheter och teorier som skapas inom ramen för forskningens syfte, metod och resultat.

Sedan en tid arbetar jag med vetenskapliga essäer som ett alternativ till traditionella uppsatser på vår grundläggande familjeterapi- utbildning vid Ersta Sköndal Högskola. Den första kursens utvärdering av Essäskrivande som vetenskaplig text var mycket positiv. Det momentet kom i topp tillsammans med utbildningshandledningen. Det positiva och det stimulerande, enligt deltagarna, var att få skriva med sig själv som utgångspunkt. Det upplevdes som meningsfullt och beskrevs som kongruent med utbildningens övriga innehåll och som en naturlig del av utvecklingen mot att bli psykoterapeut.

Jag kommer nu att i all enkelhet och i korta ordalag ge introduktion till metoden att skriva vetenskaplig essä. Till det kommer ett exempel på en essä skriven av mig där jag utforskar min roll som lärare. Jag vill nämna att min egen kunskap om att skriva essä kommer från utbildning och handledning från Södertörns högskola och institutionen för praktisk kunskap. Till detta kan fogas mitt samarbete med Carina Håkansson och hennes egen forskning som bygger på samma forskningstradition.

SKRIVA

Essäformen i vetenskapligt sammanhang har sin form och sin tradition, självklart finns det variationer i praktiken men som grund kan denna enkelt beskrivna metod vara till god hjälp.

Den börjar med och utgår ifrån författaren/forskarens egna praktiska erfarenhet i form av en gestaltning av en praktisk handlingssituation. En situation som uppfattas som problematisk, svår, ett dilemma som skapar villrådighet och tvekan, att inte veta hur man ska göra/handla. Valet av dilemma/n och handlingssituation/er kan med fördel vara sådant att den inte finns några självklara svar/lösningar och att det i skrivandets stund inte finns något enkelt svar. Med fördel kan man välja situationer som ligger en tid tillbaka i tiden och som har en förmåga att dyka upp i tanken då och då. Det är då lättare att ha en viss distans till och kunna vara mer reflekterande och mindre känslomässigt berörd av händelsen. Det handlar inte om att berätta och beskriva sina tillkortakommanden utan snarare att ge sig själv möjligheten att utforska vad problemet, dilemmat egentligen handlade om och vad det gjorde med mig och andra inblandande. Gestalta den särskilda och specifika händelsen. Skriv i jagform och i presens. Situationen ska beskrivas med tankar, känslor, i miljön där den/det utspelar sig och dialog mellan de inblandade. En text som är målande och ärlig likt en liten "filmsnutt" inklusive författarens inre och yttre röst. Förmedla det som skedde utan att tolka, förklara och värdera.

”Om några minuter kommer hon in i rummet. Jag är här sedan några minuter, har ställt iordning möblerna i rummet och ställt fram två glas och en kanna vatten på bordet. Klockan är några minuter före nio. I väntan går jag runt och plockar med lite av varje för att inte riktigt ta tag i den oro som växer och gnager i mig. Jag ger det inte större uppmärksamhet utan plockar på. Så står hon där i rummet. Nu vaknar jag till, blir medveten om vad min oro handlar om. Hon tittar på mig med en intensiv och fokuserad blick. Jag vet inte om hon är ivrig att få komma in och börja prata om något som hänt sedan vi senast sågs eller om hon är arg och besviken på mig. Förra samtalet slutade med att hon säger,

– Du måste hjälpa mig. Jag vet inte hur jag ska stå ut. Jag går inte härifrån förrän du ger mig ett råd.

Jag kommer ihåg hur jag i min tystnad, tänker att jag har inget råd, jag kan inte hjälpa. Efter en stund reser jag mig upp från stolen och säger;

–Vi får prata mer om det nästa gång vi ses.

Nu, är nästa tillfälle. Ska jag påminna henne om vad vi sa när vi skildes åt eller ska jag som vanligt se vad som kommer fram. Detta hinner jag tänka på innan hon säger med en röst som jag inte känner igen. Jag uppfattar den som både arg och besviken.

– En sak ska du veta, det var inte självklart för mig att komma hit idag. Jag blev så besviken på dig förra gången.

– Du kom och det är jag glad för. Jag har funderat en del på dig och vårt samtal senast. Ska vi sätta oss ner?

Vi sätter oss i en varsin stol, våra vanliga platser och jag hör hur vi båda landar i stolen med en suck.”

Ja, så här kan en gestaltning av en handlingssituation se ut. Den här är kort, den kan naturligtvis vara längre eller bestå av flera berättelser beroende på vad utforskningen kommer att handla om. Det viktiga är att det är en berättelse, en beskrivning av en händelse som innehåller dilemman och där det finns funderingar som inte har några enkla svar. Den ska återge en specifik händelse inte någon berättelse hur det kan vara i allmänhet. Gestaltningen blir sedan utgångspunkt för den fortsatta texten som börjar med en reflektionsprocess. Titta tillbaka på din text, läs den och fundera. Skapa distans till det egenupplevda. Se handlingen i externaliserad form. Ställ frågor till dig själv som, vad handlar detta om, hur kom det sig att jag gjorde som jag gjorde, skulle jag gjort ngt annat. Den egna levda erfarenhet och yrkeskunskanden hur får det plats i detta sammanhang och vilka kunskaps traditioner, samhälleligt, historiskt ligger till grund för mitt handlande. Reflektionsprocessen blir en process som utgör ett samtal med dig själv och andra. De andra som kan vara filosofer, forskare och författare men också arbetskamrater, studentkamrater och lärare som läser texten. Under hela skrivprocessen är det värdefullt att dela sin text med andra, studiekamrater, lärare, arbetskamrater osv. I den fortsatt utforskande texten blir de kritiska reflektionerna med hjälp av teorier ett sätt att nå fram till en betydelse som kan kännas igen av andra och för en själv. Din röst och din erfarenhet kommer att utgöra navet i texten. Den kommer du återvända till och andras röster böjs tillbaka till din erfarenhet och kunskap. Ibland som något bekräftande men kan också bli något som förändrar förkunskapen och skapar nytt. Valet av teorier avgörs av det eller de dilemman som ska undersökas. Det är därför nödvändigt att utifrån dina tankar formulera en eller flera frågor som blir grunden för din utforskande text. Med hjälp av ett fenomenologiskt synsätt och det praktiska kunskapsarbetet från Aristoteles fram till dagens filosofi och andra kunskaps traditioner kan växelspelet mellan upplevd, berättad erfarenhet och teoretiska reflektioner synliggöra det allmängiltiga i det individuella.

MINA FRÅGOR

Vilka frågor och vilket syfte kan formuleras med hjälp av min text. Syftet med essän ska med fördel komma lite senare i skrivprocessen. Det är detta som växer fram i dilemman under utforskningen. I den färdigredigerade texten kan syftesbeskrivningen och metoden du använt dig av få plats i ett tidigt

skede. Det underlättar för läsaren att följa din process och det gör ovana läsare av vetenskaplig essä känner igen sig i även denna vetenskapliga genre. Tillbaka till forskningsfrågorna. Vilka frågor kan vara spännande att ha som utgångspunkt i en essä? Om vi tar min gestaltning och funderar på vilka tankar som uppstår vid en tillbaka blick på den texten. Här hade det varit till stor hjälp att ni som läsare hade fått vara med. Hade jag läst texten högt, ni lyssnat och sedan delat med er så hade jag säkert fått många spännande tankar att foga till mina egna. När jag nu själv tittar på min text så kan jag slås av mitt sätt att förhålla mig till hennes önskan om hjälp. Varför sa jag inget? Jag sa inte ens vad jag tänkte, nämligen att jag inte kunde hjälpa. Är mitt beteende en terapeutisk hållning. Är det något jag lärt mig på vägen mot att bli psykoterapeut. Tillhör det någon specifik teori? Eller beror det på något som mer har med mig att göra och mina livserfarenheter.

Ur dessa mina första omedelbara reflektioner växer det fram en eller flera frågor att utforska vidare med hjälp av. Som ni förstår finns det inga hinder att under skrivandets gång komma på nya frågor och svar. Hela skrivprocessen i sig blir en spännande resa både för mig som författare och för dig som läsare. De frågor som inte får ett svar eller som kommer att omformuleras blir också något som representerar kunskap. Kunskap som finns men som inte tidigare varit öppen och tillgänglig. Själva metoden blir på det sättet reflekterande och dialogisk. Dina erfarenheter och kunskap kommer att ”prata” med andras tankar och teorier och detta samtal skrivs ner. Andras tankar kan komma från annat än vetenskaplig litteratur, varför inte skönlitteratur, teater, essäer, film osv. Här vill jag passa på att påminna er om vikten av att källredovisa. Varifrån kommer referenserna och påståendena? Använd ett traditionellt vedertaget vetenskapligt sätt att källhänvisa. Som exempel har jag i denna text hämtat mycket information från: Ledningsgruppen för Centrum för praktisk kunskap, Södertörns högskola (2014). Att skriva essä i vetenskapliga sammanhang: En vägledning för magisteruppsatsen i praktisk kunskap.

SLUTET

Avslutningen på en essä skiljer sig från en mer positivistisk metod, vartefter utforskningen sker dyker det upp nya frågor och spännande infallsvinklar att titta närmare på. Med tanke på grundfrågorna och essän syfte är det viktigt att formulera sig kring vad författaren lärt sig och vilken kunskap och mening själva skrivandet givet. Ofta finns det fler frågor än svar i själva summeringen och att slutklämmen blir att den egna kunskapen finns och den finns i en komplex värld av många andra tankar och erfarenheter. Så fatta pennan och skriv.

Jan Pålsson

Texter att läsa och inspireras av; Hammarén, M. (2005). *Skriva – en metod för reflektion*. Stockholm: Santerus förlag.

Håkansson, C. (2014). *The extended therapy room – coming from an authentic place*. Jvaskylä: University of Jvaskylä. Ledningsgruppen för Centrum för praktisk kunskap, Södertörns högskola (2014). *Att skriva essä i vetenskapliga sammanhang: En vägledning för magisteruppsatsen i praktisk kunskap*. Stockholm: Södertörns högskola.

Pålsson, J. (2014). *Panna i djupa veck – en föreläsares funderingar*. Stockholm: Södertörns högskola.

En föreläsares funderingar

Pannan i djupa veck

En essä av Jan Pålsson

Södertörns högskola, centrum för praktisk kunskap. Undervisning i praktisk kunskap – skrivande och utforskning, 7,5 Hp Ht 2014

FÖRELÄSNINGEN

Den har pågått en stund, föreläsning jag håller för en grupp yrkesverksamma som vill lära sig mer om systemteori och hur dessa teorier kan hjälpa dem att bli bättre i sitt arbete med människor. Jag ser mig omkring. Fäster blicken på alla deltagarna, en efter en. Längst fram sitter Lotta. Våra

blickar möts sällan, hon antecknar flitigt. Längre ner sitter Rickard, hans högra tumme arbetar frenetiskt på den telefon han håller i sin hand. Niklas, som har kommit sent till lektionen, ger ett rastlöst intryck. Han är snabb i sina rörelser, går fort till en ledig plats, packar upp sina böcker och papper, sätter telefonen på laddning samtidigt som han nickar till sina kurskamrater. Nu tittar han intensivt på mig. Hans blick går liksom genom och förbi mig. Malin och Petra, två kvinnor i samma ålder men med olika yrken och utbildningar ser också på mig, vi ler mot varandra. Det är jag som pratar, alla andra i rummet är tysta.

Under tiden som jag fortsätter att tala funderar jag på vad deltagarnas olika tystnad säger till mig och hur jag påverkas av den. En del lever med i det jag säger, i vart fall tolkar jag det så. De nickar ler och blir en del av kommunikationen och relationen oss emellan. Då tänker jag att de deltar i föreläsningen på ett sådant sätt att vi tillsammans skapar innehållet, även om det fortfarande är mest jag som pratar. Deras sätt att nicka och le ger mig någon slags positiva signaler att fortsätta, att jag just nu pratar om meningsfulla och viktiga saker. Det inspirerar mig, gör mig kreativ, ger mig tillgång till mina erfarenheter i ämnet. Andras uttryck säger mig ingenting. Jag vet inte om de lyssnar på mig eller om de är upptagna med egna tankar och funderingar. Jag kan själv bli sådär upptagen av någon som berättar eller föreläser om något som intresserar mig att mitt ansiktsuttryck blir nollställt och jag skulle kunna uppfattas som frånvarande och ointresserad. Nu lägger jag märke till Ylva som ritat på ett papper. Hon deltar sällan i samtalen och diskussionerna i den stora gruppen, men hon skriver så bra inlämningsuppgifter. I en paus ser jag sedan att hennes papper är fullt av mönster. Ser ut som skisser till tatuering eller någon munga teckning. Det hade varit intressant att fråga om tecknandet hjälper henne i sin lärandeprocess.

Jag blir åter medveten om mina egna tankar, hör mig själv prata och inspireras av det. Jag blir lite förvånad över att jag kan iakttä mig själv. Mina egna ord fångas upp, kommer tillbaka till mig för att sedan bli till nya ord och meningar. Det blir som en cirkelrörelse. Jag hör vad jag säger och blir medveten om mina tankar. Medvetenheten, uppmärksamheten jag ger mig själv, utvecklar framställningen av min föreläsning. Mitt inre samtal utnyttjar det förberedda och blandas med nya tankar och idéer. Samtidigt märker jag att jag är mest uppmärksam på de i rummet som jag har ögonkontakt med och som deltar med sina leenden och nickningar, framför allt är det Petra och Malin. Jag fortsätter att föreläsa, tankarna och distansen till mig själv försvinner. Nu är jag mer i det omedel-

bara. Jag talar med hjälp av de stödord jag har på Powerpoint bilderna. Men det föds också nytt innehåll i stunden. Det är associationer till människor jag möter i mitt arbete som psykoterapeut. Ronny dyker upp i mina tankar. Honom träffade jag för flera år sedan. På något sätt så vill jag berätta om honom för att förtydliga det jag säger och förmedla någon slags känsla som är förknippad med vårt möte.

Första gången vi träffas har han så mycket kläder på sig, tröja på tröja och mössa på mössa. Han hälsar inte på mig när jag sträcker fram min hand och möter inte min blick. Vi sitter tysta en stund.

Du vill inte vara här va,

Fortsatt tystnad. Jag kan märka att hans ansikte börja skymta fram bakom alla huvor och keps.

Det vill inte jag heller.

Nu tittar han långsamt upp och möter min blick.

Du måste vara här tillsammans med mig, sammanlagt tio timmar. Det har andra bestämt. Samma gäller för mig, så vad ska vi göra?

Våra samtal kom sedan att handla om italiensk mat och matlagning. Ronny lärde mig det han fick lära sig på sin praktik på en fin Italiens restaurang.

Den här berättelsen blev ett oförberett inslag i föreläsningen. Under tiden jag berättar märker jag att både jag själv och deltagarna i rummet blir mer uppmärksamma och delaktiga. I mig uppstår en inre känsla av gemenskap med hela gruppen.

BERÄTTELSEN

Carina berättar om sin avhandling. Vi sitter tillsammans med deltagarna i den familjeterapi-utbildning som vi båda ansvarar för. Alla sitter i en stor ring och jag och Carina sitter bredvid varandra. Hennes avhandling bygger på fjorton berättelser som hon själv är en del av. Nu berättar hon om mannen som i hennes hemort, Carina var åtta år då, blev hämtad och bortförd till mentalsjukhuset. Minnet av den händelsen, tystnaden bland de vuxna, hennes egna tankar och känslor gjorde stort intryck på henne. Kanske lade det grunden för henne att utbilda sig, arbeta med det hon gör idag och till hennes forskning, säger hon. Jag blir berörd av hennes berättelse. Även om jag hört den tidigare och pratat med henne om den så är det själva berättelsen, när den berättas som berör. Den berör på ett sätt som gör mig både glad och sorgsen, den ger mig någon slags inspiration att kämpa vidare, för de svaga, ordlösa och de som är maktlösa. Jag noterar att berättelsen lever i mig, den finns kvar och den berör på samma sätt som den gjorde första gången jag hörde den. Hur kommer det sig att vissa händelser och som i det här fallet, Carinas berättelse, får så stor betydelse för mig?

Vad är det Carina gör som berör mig? Hon berättar och framför berättelsen så levande. Det är lätt att föreställa sig personerna i berättelse och den omgivande miljön. Jag ser bygatan, mannen som ser sorgen, förvirrad och rädd ut. Personerna

som kommer för att hämta honom i sina svarta kläder. Den mörka bilen som ska köra mannen till mentalsjukhuset. Det är inte sommar, snarare höst och lite dimmigt och råkallt. Det lilla barnet som står på avstånd och betraktar, det är Carina som liten. Nu sitter hon här i ring med oss andra i detta utbildningssammanhang. Inte alla de detaljer jag just nämnt, berättar Carina om. Det är jag, med min fantasi som skapar och fyller i. Det Carina gör är att med sin röst, sitt kroppsspråk leva sig in i sin egen berättelse. Hennes ansikte ser sorgset ut, det lilla barnet i hennes vuxna kropp ser rädd och ängsligt. Det finns också ett stråk av hopp och kamplust i hennes ord. ”Så här får det inte gå till”, det säger hon inte, men jag uppfattar det så. Hon berättar om yttre händelser, målande och levande, samtidigt som hon är personlig. Hennes sätt att förmedla är uppriktigt, känslofyllt och modigt utan att vara sentimentalt. Det är en ”naken” berättelse.

När jag betraktar Carina och de andra i rummet tänker jag på mig själv i samma situation som Carina är i nu. Hon pratar och de andra lyssnar. Hennes röst, tonfall, tempot och hennes eget engagemang och inlevelse gör att alla ser så delaktiga ut. Utifrån sett blir det ett samtal där både talare och lyssnare hjälps att skapa innehållet. Är idén om att det är samspelet mellan läraren och deltagarna, dess kvalité som också avgör om innehållet blir lärande och utvecklande. Behöver jag då som lärare kunna förmedla på ett berörande sätt? Hur lär jag mig det? När vi sedan som sista del av dagen gör en utvärdering och alla får säga något om dagen, blir det tydligt att dagens innehåll påverkat oss så olika.

Eva börjar med att säga:

Jag vet inte om det vi gjort idag ger något särskilt till mig, men jag tror det kan vara en bra början på terminen.

Lisa har tagit fasta på mig och Carinas sätt att samspela och tycker:

Så här bra har ni inte varit tidigare.

Malin säger;

Det pågår så mycket i mitt huvud. Jag tänker och tänker och har ingen aning om vad det här ska sluta.

Så pågår rundvandringen och ingens omedelbara tanke om dagen är den andra lik. En av deltagarna frågar mig.

Hur har det varit för dig idag?

Tankarna flyger fram och tillbaka i mitt huvud. Hur ska jag svara? Ska jag vara ärlig? Jag menar vad av alla tankar jag har om dagen kan jag sätta ord på och uttala högt, just nu och i detta sammanhang? Jag börjar med att säga något och min uppgift som lärare och de funderingar jag har av att lära ut.

Bra, jag tycker om att vara här med er och Carina och det jag funderar på och är upptagen med för tillfället är: Hur kan jag lära ut konsten att samtal med människor så att samtalen blir meningsfulla, hoppfulla, hjälpsamma och allt annat som behövs för att de vi pratar med blir hjälpta?

JAG HAR ETT DILEMMA

När jag nu läser min text kommer jag på att jag inte riktigt vet hur jag ska gå vidare. Vad är mitt dilemma? Jag hade tankar och kanske också en bestämd idé om att föreläsa är ett passivt, monologiskt sätt att förmedla kunskap. Vilken nytta och vad lär man sig av att sitta passivt och lyssna till en expert? Ursprungstanken var kritisk, jag hade egentligen redan bestämt mig för att det var så. Nu är jag inte riktigt säker längre. Det kanske inte alltid är så monologiskt. Jag ser i min egen gestaltning att jag som pratar, föreläser hamnar i ett tillstånd där mina inre och yttre samtal påverkar varandra i stunden. Jag blir då inspirerad och får tillgång till mina erfarenheter, både teoretiska och praktiska, kan förmedla dem på ett sätt som väcker lyssnarens intresse. De ler och nickar och hjälper mig att bli än mer inspirerad. Vi blir något som har att göra med att vara aktiva tillsammans i skapandet och förmedlandet av kunskap. I det ögonblicket vill jag förmedla något till en aktiv lyssnare. När jag själv lyssnar till min kollegas föreläsning finns det något i hennes sätt att tala, berätta som jag blir berörd av vilket i sin tur ger mig många egna tankar. Jag inspireras av hennes berättelse, får tillgång till min egen kunskap och samlar den i en ny form med tillägg av något nytt som jag passivt tar emot av henne.

Om jag överger perspektivet att titta på undervisningsformen och i stället tittar på mig själv som lärare. Vad händer om jag gör mitt dilemma mer personligt och inriktar mig på att undervisa inspirerande och levande oavsett form och innehåll.

MEETING IN THE MIDDLE

Nordisk familjeterapikongress i Reykjavik 31 maj – 3 juni 2017
FAMILY THERAPY: PATHWAYS TOWARDS RECONCILIATION

Webbadress: nordiskcongress2017.ice.is

Webbadress: nordiskcongress2017.ice.is

Jag kan ju ändå inte vara säker på hur andra uppfattar och tar emot det jag säger och förmedlar. Det jag kan fästa uppmärksamhet på är mitt sätt att uttrycka mig och en vilja att dela min kunskap till andra. Att ge. Med detta mer personliga perspektiv frågar jag mig nu: Hur ska jag som lärare utveckla min förmåga att förmedla kunskap på ett så inspirerande, berörande sätt att de som lyssnar blir intresserade och låter sig påverkas. Vilket ansvar har jag som lärare för vad kursdeltagarna, de som lyssnar tar emot och vad blir vårt gemensamma ansvar för att skapa meningsfull kunskap? Hur ska jag våga lita på att deltagarna tar ansvar för sin egen lärandeprocess och att jag i mitt arbete är beroende av dem och deras kunskap. Har vi lika stort ansvar i att närma oss varandra i lärandeprocessen?

PÅVERKAS AV ANDRA – SKAPA TILLSAMMANS

Det verkar som om formen för förmedling av kunskap inte enbart är avgörande för om man lär sig något, utvecklar sin kunskap. Det kanske mer handlar om att göra sig själv tillgänglig, villig att ge och ta emot. För att ta emot måste den som ger, förmedlar, göra det på ett särskilt sätt. När jag jämför de två berättelserna, den ena där jag är läraren och den andra där Carina är det, finns det likheter. Det finns tillfällen då vi båda berättar med inlevelse och där ser jag att de som lyssnar blir extra uppmärksamma. Det sker särskilt när vi berättar om något som vi själva är en del av som ett möte med en klient.

Själv uppmärksamheten i sig känns som en slags ökad närvaro som ger tillgång till inre dialog och kontakt med egna erfarenheter, inte minst på det känslomässiga planet. Här refererar jag i första hand till min egen upplevelse av att lyssna på Carinas föreläsning och den speciella berättelsen om mannen som blev hämtad till mentalsjukhuset. Samma situation och exempel ger mig också en känsla av gemenskap med den som talar och för den som talar med den som lyssnar. En form av sammansmältning av erfarenheter och kunskaper med hjälp av en berättelse. Jag provar att relatera detta fenomen till Hans Georg Gadamer's beskrivning av begreppet horisontsammansmältning. Här överfört från hans tolkningsmodell och relationen mellan text och människa till relationen människa till människa. När ett möte sker mellan olika dynamiska förståelsehorisonter och då vi i till en del kan förstå den andres horisont, kan vi komma närmare en sammansmältning. Vi lyssnar till varandra, försöker förstå för att sedan bilda oss egna och gemensamma uppfattningar.

Fredrik Svenaeus, docent i filosofi vid Södertörns högskola, beskriver och använder sig av Gadamer's idé om hermeneutiken som en allmän förståelselära (Svenaeus, 2003, sid 99–102). Han refererar till Gadamer's huvudverk *Sanning och metod: Grunden till en filosofisk hermeneutik*. Svenaeus säger med stöd av detta verk att all mänsklig förståelse sker i dialog och möte människor emellan. Jag citerar:

Den medicinska praktiken rymmer nämligen just ett avstånd mellan två olika förståelsehorisonter som måste överbryggas i ett horisontsammansmältande möte: patientens vardagserfarenhet av sjukdomen och den medicinska kunskapen om sjukdomen (ibid, s. 101).

Det är uppenbart att jag lägger stor vikt vid relationen mellan lärare och elev i undervisningssammanhanget. Jag tänker, med stöd av det som nyss sagt att det är i dialog som kunskap skapas. Det sker genom mötet med läraren dennes kunskap, livserfarenheter, teorierna, studenterna och deras livserfaren-

het och kunskap. När jag tittar tillbaka på texten under rubriken berättelsen, kan jag se att Carina, när hon berättar, delar med sig av sig själv, sin kunskap och bjuder samtidigt in lyssnaren att delta i framväxandet av berättelsen. Ömsesidigheten i det som sker mellan den som talar och de som lyssnar är själva berättelsen.

Idehistorikern Bernt Gustavsson skriver om kunskap som social konstruktion, att det är i mötet mellan människor som den sociala världen skapas (Gustavsson 2000, sid 77–81). I själva skapandet går den inte att skilja på den objektiva kunskapen från den subjektiva. Vi lär oss, internalisera den yttre objektiva världen, gör den medveten genom socialisation och gör den subjektiv.

För fenomenologerna är det således verkligheten på ett eller annat sätt skapad av människans uppfattningar, hennes tolkning av verkligheten, genom mänskliga möten och kommunikation (ibid, s.79).

För mig blir det stor skillnad när det gäller för vilka jag undervisar. I en undervisningsgrupp som jag är en del av över längre tid kan vi dela erfarenheter vid olika tillfällen och på olika sätt. Våra världar och horisonter får möjlighet att rent praktiskt och känslomässigt mötas. Sociala konstruktionen byggs av relationer mellan människor som har mötts tidigare, lärt känna varandra och som kommer att mötas igen. Vi är i en fortgående process av att dela varandras kunskap och det sker också genom olika pedagogiska former. Inte bara i föreläsningssituation. Är det däremot en utbildningssituation där föreläsaren och de som lyssnar inte känner varandra och inte heller har ambitionen att göra det blir och förblir mötet något annat. De som lyssnar blir kvar i sin egen värld. Föreläsaren blir också kvar i en monologisk dialog med sig själv. Föreläsaren och lyssnaren, kommer i huvudsak att utvecklas utifrån sin egen förmåga och vilja. Möjligtvis kan föreläsaren överbrygga avståndet av närvaro och delaktighet genom bra exempel av praktiska kunskaper och väva in teoretiska perspektiv i en levande berättelse.

LEK OCH ALLVAR

Jag är också upptagen av att få perspektiv på den speciella känslan i kroppen då jag som lärare föreläser. Det tillstånd då jag blir upptagen i mig själv, registrerar mig själv, inspireras av min egen tankekraft och kreativitet men också då jag lyssnar till någon annan eller gör någon annan till min dialogpartner. Olika perspektiv skulle i det här skedet öka förståelsen av mig själv, i min situation som lärare. Med hjälp av erfarenhet från andra teoretiska och praktiska sammanhang skulle jag kunna inspireras och utvecklas som lärare.

Lotte Alsterdal prövar lekbegreppet i förståelsen av en praktik uttryckt i text. Hon hämtar inspiration av den franske filosofen Paul Ricoeur som i sin tur hämtat inspiration av Hans-Georg Gadamer's spelbegrepp. Det tyska ordet *Spiel* kan översättas till både spel och lek. Lotte föredrar det senare i sitt provande av förståelsen. Hon använder sig av begreppet och fenomenet lek som ett tillstånd av omedelbar närvaro. Lekens innehåll, dess fantasi och form är inte på "riktigt". Leken har i sig ett allvar när det pågår. Då är det på riktigt. Lektillståndet har ett syfte nämligen den att överföra en verklighet till ett lekområde som ger större frihet, fler handlingsalternativ och som ger deltagarna möjligheten att rusta sig för mötet med verkligheten utanför leken. I själva leken använder vi oss av

tidigare erfarenhet på ett nytt sätt. Vi blir i ett tillstånd av, som Gadamer säger, ett tillstånd där subjektet är upplöst och glömt av sig själv. Leken hjälper oss att lösa svårigheter, förstå det som sker utifrån ett annat tillstånd och andra perspektiv (Alsterdal, s.66–67). Fenomenet lek i läroprocessen syns viktigt. Här kan vi röra oss fritt, vara tillsammans i en gemenskap på lika villkor och där vi behöver varandra. Att komma till ett tillstånd i föreläsningen, undervisningen där subjektet är upplöst, känslan av omedelbar närvaro i sig själv såväl som tillsammans med andra i rummet finns, blir själva utmaningen. Hur kan jag som lärare skapa möjligheter till lekfullhet i rummet så att de som deltar kan ta in sin vardagsverklighet, med lekens regler inspireras av andras röster, teorier, berättelser, för att sedan återvända till sin verklighet med ny inspiration och kunskap? I min text under rubriken ”Föreläsningen” beskriver mina tankar som föreläsare. Jag ställer mig frågan – vad säger deltagarnas tystnad mig och hur påverkar det mig i stunden. Jag är osäker på om de är med mig och vill ”leka med mig”. Svårigheten ligger i att veta vilka som blir en del av leken. Förmodligen kommer inte alla vara med vid samma tillfälle. Några kanske aldrig kommer eller vill vara med. Ambitionen hos mig som lärare att sträva mot tillfällena av ”lektillstånd”. En viktig del i leken såväl som i annan kreativ och fantasifull aktivitet är känslan av trygghet. Att skapa en trygg och tillitsfull atmosfär är också en viktig ambition för mig som lärare. Förändring och utveckling har sin grogrund, enligt min erfarenhet, i dessa kroppsliga förnimmelser. Jag vill också lägga till känsla av jämlikhet och delaktighet.

En utbildning kan innehålla olika pedagogiska inslag och relationen mellan den som lär ut och de som är där för att lära kan se olika ut. Det finns ett inbyggt maktförhållande mellan lärare och student. Martin Buber (1878–1965) filosof och pedagog bördig från Österrike, Wien. Han beskriver i sitt huvudarbete boken ”Jag och du” som den heter på svenska, de två grundord som betecknar två sidor av den mänskliga tillvaron. Jag-det-förhållandet och Jag-du förhållandet. I det mänskliga livet och i våra relationer ingår båda förhållande (Buber, 1994). Kanske är det så att min olust och min tveksamhet till kunskapsförmedling från kateder i form av föreläsning på minner mig för mycket om ett jag-det förhållande som jag är obekvämt i. Det blir ett förhållande som är i avsaknad av lekens natur. Jag-det förhållandet är enligt Buber ett separerat förhållande till den andre, där den andre är föremål för förtingligande, iakttagelse och påverkan. I sin värsta form kan också en sådan relation innehålla lust att behärska, förtrycka eller utnyttja den andre. Jag-du förhållandet är mer ett förhållande av förbindelse mellan Jag och människor där olikheter möts och tillför något till varandra. Jaget blir i förhållande till Duet inte ett objekt utan de blir subjekt till varandra och dess karaktär blir öppenhet och ömsesidighet (Haarakangas 2011, s. 43). Kanske är det i pendlingen mellan dessa två sidor av den mänskliga tillvaron, undervisningen för mig, får sitt skav. Jag vill det ena, en jag-du relation men det uppstår också det andra, en jag-det relation.

MÄNNISKA TILL MÄNNISKA

Förmedla kunskap och att arbeta med förändring i behandling har sina likheter. Jag är både lärare och psykoterapeut. Båda rollerna bygger på och förutsätter kommunikation i relationer människor emellan. Relationen mellan läraren och stu-

denterna såväl som relationen mellan behandlaren och patienterna påverkar varandra. Förändringsprocessen i behandling, vägen till att må bättre såväl som läroprocessen väg mot ökad kunskap förutsätter ett dialogiskt förhållande i sociala relationer. Dialogism i samtal är en formulering som jag hämtar från den finske författaren Kauko Haarakangas. Han förklarar begreppet dialogism med att tala med varandra (samtala) snarare än att tala till varandra (tala). Ett tal kan efterföljas av att åhörarna börja tala med varandra om vad de hört och vilka tankar som uppstått. (Haarakangas 2011, s. 26)

Lärandeprocesser i en utbildning utvecklar deltagarna på olika sätt, inte minst med tanke på vad de bär med sig in av tidigare livserfarenheter och förkunskaper i den nya lärosituationen. Frågan för mig blir mer hur läroformen med sitt krav på att förmedla kunskap blir dialogisk och kan erbjuda möjligheten att dela erfarenheter och upplevelser med varandra. Öppenhet och samhörighet trots olikheter i kunskap, social status och andra maktförhållanden är enligt Haarakangas inget hinder för dialog. Svårigheterna ligger i att uppnå jämställd nivå i samtalen människor emellan.

Den förutsätter en medveten strävan att följa de principer som samtalets dialogicitet kräver. Dessa grundprinciper är att lyssna, att svara på det man hört, att försöka nå fram till gemensamma betydelser och att reflektera. (ibid, s.27)

Dialogiciteten i undervisning och i jämförelse med psykoterapeutisk behandling, förutsätter att vi samtalar med varandra, är nyfikna på varandra och låter oss påverkas på vårt eget valda sätt. En förändringsprocess som sker på eget initiativ och av egen fri vilja. Ingen kan påtvinga andra kunskaper. Det som sker uppstår som en del i var och en, utifrån sina tidigare erfarenheter. Det meningsskapande arbetet är var och ens ansvar. Det kanske inte alltid går att omedelbart förklara och det verkar upplevas olika. Här tänker jag på när jag efter utbildningsdagen jag skriver om, ber deltagarna om deras omedelbara tankar över vad dagen gett dem, en slags utvärdering. Allas formulerade tankar blir personligt olika. Eva säger att dagen inte inneburit något särskilt för henne men att den gett en känsla av att fortsättningen av utbildningen kommer att bli bra. Malin berättar att hennes huvud är fullt av tankar och hon vet inte i den stunden hur hon ska samla ihop dem. Jag får själv frågan om hur min dag varit och jag vet till en början inte vad jag ska svara.

Kanske sitter mitt eget ”skav” och otillfredsställelse som lärare i att inte veta, inte ha kontroll över lärandeprocessen. Det finns inte ett linjärt samband mellan det jag lär ut och det som deltagarna lär sig, den egna läroprocessen. Jag kommer aldrig att få kontroll över vad effekten av vad jag gör varken som lärare eller psykoterapeut. Vi, studenterna, de hjälpsökande, läraren, psykoterapeuten är beroende av varandra och samtidigt ansvariga för det egna livet och den uppgift vi står inför.

FLER FUNDERINGAR

Jag får en annan tanke när jag tänker på mig själv som lärare. Det har betydelse hur jag uppträder, förmedlar min kunskap. Föreläser jag med entusiasm, trovärdighet och övertygelse så kan jag få möta aktiva lyssnare. Jag lägger märke till ansikten som tittar på mig ler och ser ut som om de gillar mig och det jag pratar om. Jag får bekräftelse som jag tolkar som stödande och att jag säger viktiga saker. Malin och Petra tittar på mig så entusiastiskt, de blir de som hjälper mig att

fortsätta tala. Jag hittar stöd i deras tysta kommunikation och väljer bort att kommunicera med andra vars tysta kommunikation skulle kunna tolkas annorlunda hos mig. Varför väljer jag bort dem? Vad finns det för tankar hos dem som jag missar och som inte blir till en del av undervisningen. Är det för att den egna känslan av lust och inspiration är viktig för mig som lärare och för att jag utgår ifrån att om jag förmedlar med entusiasm, blir det intressantare att lyssna till och ta emot. Jag kan inte räkna med att alla som lyssnar betar sig på samma sätt mot mig. Nu kommer jag säkert att fundera mer på vilka bland lyssnarna jag uppmärksammar och hur de påverkar mig och min föreläsning.

Som lyssnare måste jag ha rätten att verkligen få lyssna. Jag kan stödja mig på egen erfarenhet att en framställning som berör, Carinas berättelse, påverkar mig som lyssnare även om jag inte nickar och söker kontakt med föreläsaren. Vi sitter nära och bredvid varandra. Jag kan räkna med att flera i rummet befinner sig i sina egna inre samtal. I en föreläsning försätts deltagarna i en lyssnarposition. Det finns något angeläget i den inre dialog som en lyssnarposition ger. Tom Andersen, professor i socialpsykiatri (1937–2004) Reflekterande processer – samtal och samtal om samtalen, beskriver samtalet, dialogen, reflektionen och dess teoretiska och praktiska användning i behandling och forskning. Om vi håller oss till lyssnarpositionen så ger den, säger Andersen, lyssnaren ett tillfälle till eftertanke. Det som tas in, processas och finner öppningar till redan förvärvad kunskap, kan förstärka den, göra den undrande och kritisk till den eller till det som förmedlas. Eller beröras och påminnas om något helt annat. Lyssnaren kan överge lyssnandet för egna utflykter och associationer för att återkomma när det passar sig.

En slags frihet som ingen yttre relation, ingen annan kan kontrollera. Med hjälp av de inre dialogerna kan nya idéer uppstå som sedan kan förmedlas till andra i ett yttre samtal. När olika inre dialoger delas i yttre samtal uppstår kunskap som blir meningsfull och användbar för de som deltar i processen (Andersen, 2004).

För att hålla föreläsningen ”levande”, tala med entusiasm har det betydelse om jag känner mig inspirerad. Jag märker att jag i texten kan åstadkomma det i stunden. Jag kan inspireras av min egen röst och de associationer och tankar jag skapar under själva föreläsningen. I min monologiska framställning, själva föreläsningen uppstår parallellt ett inre samtal, en inre dialog hos mig. Den inre dialogen kan stundtals inspireras av mig själv men är väldigt beroende av den respons jag får från lyssnarna. Jag letar efter bekräftelse i de tysta studenternas kroppsspråk. Jag försätter mig i en monologisk dialog. Föreläsningen, lärandeprocessen är monologisk i sin form, dialogen finns i det tysta inre. Jag kan påverka studenternas uppmärksamhet genom att väva in personligt upplevda exempel kopplat till mer teoretiska och abstrakta moment i föreläsningen. Det är som om de abstrakta i teorierna och föreläsaren blir mer levande och intressanta att ta emot och lyssna till.

Ytterligare en aspekt på relationen lärare och elev kommer för mig när jag tittar tillbaka på min text. Jag har, både före och under föreläsningen, en bild av vem jag är som står där och föreläser. Är jag förberedd, väl förtrogen med det jag pra-

tar om? Har jag både teoretisk och praktisk kunskap i själva ämnet? Den självbild jag har speglar sig i det jag kommunicerar ut till dem som lyssnar. Jag letar det jag ser hos andra som i stunder matchar min egen känsla. Inspiration hos mig söker entusiasmen i mig själv och hos de i rummet som visar mig det. Osäkerhet söker på samma sätt det som finns i rummet som stöder denna känsla. Jag vill hänföra det till den aristoteliska traditionen om praktisk kunskap och klokhet med ett citat:

Praktisk klokhet, fronesis, består alltså i förmågan att möta konkreta situationer med lyhördhet och fantasi (Gustavsson, 2000, s. 189).

Den praktiska klokheten bygger på erfarenhet och förmågan att möta det som sker i nuet med förnuft och handgriplighet och förmågan att känna, förnimma. På det sättet kan fantasin och kreativiteten finnas med i ett annars förutbestämt förlopp som i en förberedd föreläsning. Kanske kan en del av det som sker och som gör det inspirerande att föreläsa hänga samman med fronesiskunskapen, där det rationella och känslomässiga kan mötas, inom varje människa men också människor emellan, i en given situation. Skärningspunkten, i själva mötet av det som går att lära ut, den bokliga kunskapen, och mötet människor i mellan som delar det som själva livet lärt dem. Sådana tillfällen blir, enligt mig, viktiga tillfällen av utveckling och skapande av kunskap. Jag frågar mig om det finns det utrymme i föreläsningen för öppen dialog och reflektion, då lärare och deltagare tillsammans vänder och vrider på tankar och erfarenhet i strävan mot ökad förståelse och för att kritiskt granska den egna förförståelsen? Föreläsning som kunskapsförmedling kan vara meningsfull, men den har sina begränsningar. Det som ger en skillnad kommer an på både den som föreläser och på de som lyssnar samt vad de lyckas åstadkomma tillsammans. Det vilar ett stort ansvar hos mig som föreläsaren i att vara självkritisk, reflekterande och uppmärksam på vad jag gör. Fronesiskunskapen är svårfångad och svårbedömd. Den går inte att kontrollera eller strukturera. Den är personlig och den bärs av var och en i den egna kroppen. Föreläsaren som delar med sig av sin förvärvade kunskap, både den bokliga och sin egen livserfarenhet har förmodligen i många situationer större möjlighet att förmedla lärdom i dialog och gemenskap med andra. Föreläsningens begränsning, dess struktur, skulle kunna bidra till frånvaron av samspelet, leken och den gemensamma känslan av att få dela med sig och att få något av andra. Vi blir lättare ensamma med och i vår värld och våra tankar. Kunskapen som förmedlas blir mer påståendekunskap och de som lyssnar intar en underordnad position.

Slutligen, en aspekt av relationen lärare och elev. Vem är eleven i klassrummet, eller för den delen vem är det behandlaren ska hjälpa. Frågan får en etisk och/eller politisk infallsvinkel. Vem är den andre? Är den ett problem? En som inget kan? Eller är det en människa med livserfarenheter och kunskap som kan komma till nytta i själva lärandeprocessen, utvecklingsprocessen? Jag tänker här på berättelsen om Ronny som med sin, till en början ovilliga och tydligt avvisande hållning blev till en lärare för behandlaren i den italienska matkonsten. På en nivå blev det omvända roller, på ett annat plan fanns

ändå relationen behandlare klient kvar intakt. När jag som lärare känner mig som mest inspirerad är när jag får ta del av studenternas erfarenheter och kunskaper, när de tar för sig och gör anspråk på att få vara en del av undervisningen, då vi delar på ansvaret för förmedling och skapandet av kunskapen. Vi är våra roller och vi är människor som kommunicerar med varandra. Kunskap, är något vi alla har i olika former och från olika områden och dess makt ligger i språket. Den etiska aspekten är hur vi förhåller oss till varandra, hur vi språkar med varandra. Jag tror på och vill ha ambitionen och strävan efter jämlikhet och demokrati i den språkliga skapandeprocessen. Formen för undervisning och kunskapsförmedling är viktig men än viktigare blir det att arbeta för möten människor emellan som uppskattar att hjälpa varandra att utvecklas. Jag läser i tidningen *Socionomen*, dess forskningssupplement om Törnbohm, Silow Wig och Danebäck tankar om kunskap och kunskapsbildning och tänker att ett citat från deras artikel, Att tänka själv tillsammans med andra, passar in här i slutet av min essä (*Socionomen*, 7.2014).

Vi menar att kunskapsbildning inte bara sker när vi läser vad andra har skrivit, utan också, och kanske framförallt, när vi relaterar oss till andra personer. Det är när jag förstår den andre och den andre förstår mig – men kanske på olika sätt – som kunskap skapas. Båda upplever något i situationen, och det som skedde i situationen var vi båda med om – det hände i kollektivet. Mötet resulterar i tankar hos mig och tankar hos den andre, men det var i kollektivet som tankarna föddes. Vi menar i likhet med Fleck (1997), att det inte finns kunskap utan mänsklig levnad, att tankar och idéer skapas i en ständigt pågående mänskliga interaktioner: Själva kunskapandet är gemensamt men kunskapen är individuell. (ibid. s.33)

Vad har jag lärt mig?

Mina egna tankar och funderingar kring föreläsningen som kunskaps förmedling har på ett sätt förändrats i takt med tillkomsten av denna essä. Förändringen ligger framför allt i att jag tillfogat mig själv fler perspektiv och fördjupat mig i själva frågan om vad kunskap och förmedling av densamma är. I likhet med Maria Hammarén beskrivning av det skrivna språkets krav på logik vilket kan medföra att föreställningar och uppfattningar kan ändras under en skrivprocess, kan jag konstatera så har det blivit för mig (Hammarén, 2005). Jag hade en förförståelse av att formen för undervisning har stor betydelse för kunskapsprocessen. Det stämmer för mig fortfarande, med all respekt för den mer monologiska förmedlingen av fakta. Den behövs och den har sin plats i en utbildning. Vilken plats den får är mer en fråga hur kunskapen, fakta förmedlas och hur den uppfattas hos den andra. Tillägget jag nu kan göra i och med detta arbete är att processen, det som sker mellan och människor är än mer betydelsefullt. Ansvaret för att kunskap uppstår och blir meningsfull är ett socialt och relationellt samspel. Alla är ansvariga oavsett roll i sammanhanget. Samarbetet och nödvändigheten av att lärandeprocessen är en dialogisk aktivitet har blivit än mer tydligt för mig. Jag behöver studenterna för att lära mig av dem och för att få tillgång till min egen kunskap. De behöver ta emot, lyssna till det jag säger, för att få tillgång och möjlighet att vidga, bygga vidare på sin kunskap.

Jag läraren, har ett ansvar i att förmedla, framföra budskapet så levande och berättande som möjligt för att det ska vara intressant och meningsfullt att lyssna på. Budskapet ska också locka till reflektion och eftertanke i en atmosfär som känns trygg och säker. Lyssnaren har rätten att lyssna, på sitt sätt. Ibland aktivt, med frågor och ibland mer eftertänksamt och introvert. Som lärare har jag inte rätt att tolka lyssnarnas beteende hur som helst. Jag behöver vara vaksam över och göra mig själv medveten om mina egna tankar och känslomässiga reaktioner, ta ansvar för dem och leta det som ger mig kreativitet och inspiration att fortsätta prata med säkerhet och övertygelse.

Lyssnare har ett ansvar i att förvalta det hörda på bästa sätt. Låta det beröra, ge det inre samtalet utrymme och när det finns tid och möjlighet, dela tankarna med andra. Lyssnandet är ett tillfälle att utmana förförståelsen och bereda plats för mer förståelse. Helt enkelt låta sig bli en aning klokare. Så skulle jag kunna sammanfatta detta skrivande i mitt försök att få till en Essä. Om föreläsningen fungerar som kunskapande och kunskapsförmedlande process i relation till de som lyssnar kan jag inte svara på. Det jag tror mig veta är att den har sina begränsningar såväl som sina förtjänster. Den är helt enkelt för komplext för att säga något i stil med ”antingen eller” utan bör beskrivas som ”varken eller”. Föreläsningen bör förstås i sitt sammanhang och den bör vara en del av andra pedagogiska former och inslag i en kunskapsförmedlande process. Under alla omständigheter går det inte att ha kontroll eller makt över var och ens kunskapsutveckling. Detta faktum är både trösterikt och en smula frustrerande. Jag vill avsluta med det tänkvärda ordspråket som jag hört flera varianter av. Den senaste fick jag berättat för mig av en somalisk ung man som citerade sin mormor

Det går att tvinga en åsna till vattenhållet, men inte att få den att dricka.

Litteraturlista

Alsterdal Lotte (2014) Essäskrivande som utforskning. Konst och lärande. Essäer om estetiska läroprocesser. Red. Burman, Anders. Huddinge: Södertörns högskola.

Andersen, Tom (2003) Reflekterande processer. Samtal och samtal om samtalen. Stockholm: Mareld.

Buber, Martin (1994) Jag och Du. Ludvika: Dualis förlag.

Gustavsson, Bernt (200), Kunskapsfilosofi. Tre kunskapsformer i historisk belysning. Stockholm: Wahlström & Widstrand.

Haarakangas, Kauko (2011), Läkande dialogiska samtal – i terapi och psykiatrisk vård. Lund: Studentlitteratur.

Hammarén, Maria (2005), Skriva – en metod för reflektion. Stockholm: Santerus Förlag.

Törnbohm, Håkan, Silow Wiig, Pål, Danebäck, Kristian (2014) Att tänka själv tillsammans med andra. Stockholm: Socionomen, forskningssupplement. 7.2014.

Svenaesus, Fredrik (2003), Det medicinska mötets fenomenologi och hermeneutik. Sjukdomens mening. Stockholm: Natur och kultur.

B-FÖRENINGSBREV

RETURADRESS:

SFT

c/o Anita Blom af Ekenstam
Ringvägen 47b
181 51 Lidingö

www.sfft.se

KALENDARIUM 2016 – 17

7 SEPTEMBER

”SOM BEHANDLARE ELLER TERAPEUT ÄR JAG LIKA LITE MIN METOD SOM KLIENTEN ÄR SITT PROBLEM” STUDIEDAG MED BjÖRN HOLMBERG
ANMÄLAN: MARIA.HOLS@FALUN.SE
DFF
FALUN

14 – 15 SEPTEMBER

NARRATIV PRAKTIK, WORKSHOP MED MAGGIE CAREY
WWW.GCK.NU
GÖTEBORG

26 – 27 SEPTEMBER

SOCIAL RESPONS IN CONTEXT ALLAN WADE
WWW.SIKT.NU
MALMÖ

28 – 30 SEPTEMBER

BASSKURS I LÖSNINGSFOKUS
WWW.SIKT.NU
MALMÖ

6 – 7 OKTOBER

FÖRDJUPNINGSBILDNING I LÖSNINGSFOKUS
STARTAR
WWW.SIKT.NU
MALMÖ

13 – 14 OKTOBER

BARN UTSATTA FÖR VÅLD, VAD VET VI OCH VAD GÖR VI?
VETENSKAPLIGT SYMPOSIUM OCH SFFT:S ÅRSMÖTE 13/10 KL 11.30
WWW.SFFT.SE
KARLSTAD

15 OKTOBER

PSYKOFARMAKA – RISKER OCH ALTERNATIV, VETENSKAPLIGT SYMPOSIUM MED BIRGITTA ALAKARE, CARINA HÅKANSSON, JAAKKO SIKKULA, JOHN READ, OLGA RUNCIMAN, ROBERT WHITAKER, SAMI TIMIMI, WILL HALL OCH VOLKMAR ADERHOLD
UTVIDGADERUM.SE
GÖTEBORG

17 OKTOBER

SAMARBETE OCH DIALOG I PRAKTIKEN, HARLENE ANDERSON
FAMILJETERAPIFÖRENINGEN NORR
WWW.SFFT.SE
SKELLEFTÅ

20 – 23 OKT 17 – 20 NOV

SEMINARIE-OCH FAMILJEHANDLEDARUTBILDNING
FAMILY-LAB.SE
GÖTEBORG

21 OKTOBER

HÖSTENS HÖJDARE 2016
EN HELDAG MED HARLENE ANDERSON, ERSTA
KONFERENS WWW.FFST.SE
STOCKHOLM

24- 27 OKT 24-24 NOV

SEMINARIE-OCH FAMILJEHANDLEDARUTBILDNING
FAMILY-LAB.SE
HÄSLEHOLM

10 – 11 NOVEMBER

SUPPORTGRUPPER VID MOBBINGS- OCH KRÄNKNINGAR I SKOLAN
WWW.SIKT.NU
MALMÖ

15 – 16 NOVEMBER

PSYKOTERAPIMÄSSAN 2016
WWW.PSYKOTERAPIMÄSSAN.SE
STOCKHOLMSMÄSSAN
ÄLVSJÖ

5 – 7 DECEMBER

BASSKURS I LÖSNINGSFOKUS
WWW.SIKT.NU
MALMÖ

26 – 29 JAN 9 – 12 MARS

SEMINARIE-OCH FAMILJEHANDLEDARUTBILDNING
FAMILY-LAB.SE
STOCKHOLM

27 – 31 MARS FULLTECKNAD!

SIGNS OF SAFETY, INTENSIVTRÄNING I SÄKERHETSBYGGANDE
ANDREW TURNELL
WWW.SIKT.NU
MALMÖ

3 – 7 APRIL

SIGNS OF SAFETY, INTENSIVTRÄNING I SÄKERHETSBYGGANDE
PENE TURNELL
WWW.SIKT.NU
MALMÖ

31 MAJ – 3 JUNI

MEETING IN THE MIDDLE
NORDISK FAMILJETERAPIKONGRESS
HTTP://NORDISCKONGRESS2017ICE.IS
REYKJAVIK ISLAND

**ANNONSERA I SFT – SVENSK FAMILJETERAPI. HELSIDA 4 000 KR, HALVSIDA 3 000 KR
KVARTSSIDA 2 000 KR PLATSANNONS KVARTSSIDA 4 000 KR.**

NÄSTA NUMMER KOMMER UT I BÖRJAN AV SEPTEMBER. MANUSSTOPP 15/11

KONTAKTA REDAKTIONEN SFTRED@TELIA.COM